

„Niezapominajka"

KALENDARZ DLA KOBIET NA ROK 1912

Zakład Wydawniczy
„KRAKUS"
Stefana Przepolskiego
KRAKÓW ZGODA 3

ROK

1912

„NIEZAPOMINAJKA“

KALENDARZ DLA KOBIET

ROCZNIK III.

NAKŁAD ZAKŁADU WYDAWNICZEGO „KRAKUS“ STEFANA PRZEPOLSKIEGO, KRAKÓW, ZGODA 3

CZCIONKAMI DRUKARNI »PRAWDY« POD ZARZĄDEM J. JONDRY, W KRAKOWIE, STOLARSKA 6

KRAKÓW, ULICA KARMELICKA L. 7

ROCZNIK III. ROK 1912.

„NIEZAPOMINAJKA“

KALENDARZ DLA KOBIET NA ROK

1912

POD REDAKCYĄ
STEFANA PRZEPOLSKIEGO

NAKŁADEM ZAKŁADU WYDAWNICZEGO »KRAKUS«
STEFANA PRZEPOLSKIEGO, KRAKÓW, ZGODA L. 3

DRUKARNIA „PRAWDY“ KRAKOW, STOLARSKA 6
POD ZARZĄDEM JÓZEFA JONDRY

STYCZEŃ

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	P.	**Nowy Rok**	19 Dekabr. Bonif.
2	W.	Makarego w.	20 Ihnatija
3	Sr.	Genowefy p.	21 Julianiji
4	Cz.	Tytusa p.	22 Anastazya m.
5	P.	Telesfora p. m.	23 10 mucz. kr.
6	S.	**Trzech Króli**	24 Naweczerije
7	N.	Lucyana m.	25 **N. Rożdest. Chrysta.**
8	P.	Seweryna op.	26 **Sobor Prešw. Boh.**
9	W.	Marcyany p.	27 **Stefana perwo mucz.**
10	Sr.	Agatona p.	28 20 tysiacz m.
11	Cz.	Hygina p. m.	29 14 tys. ubyt.
12	P.	Arkadyusza	30 Anysyi
13	S.	Gotfryda	31 Melaniji
14	N.	Eufrozyny p.	1 **Janw. N. Obrizanie**
15	P.	Pawła I. pust.	2 Sylwestra
16	W.	Marcelego p.	3 Małachiji
17	Sr.	Antoniego op.	4 Sobor 70 ap.
18	Cz.	Kat. św. Piotra	5 Wig. do Boh.
19	P.	Ferdynanda	6 **Bohojawłenije Hosp.**
20	S.	Fabiana p.	7 Joanna krest.
21	N.	Agnieszki	8 **N. po Proświszcz.**
22	P.	Wincentego	9 Poliewkta m.
23	W.	Zaślub. NMP.	10 Hryhorya ep.
24	Sr.	Tymoteusza.	11 Teodozya pr.
25	Cz.	Naw. ś. Pawła	12 Tatyanny m.
26	P.	Polikarpa bm.	13 Jermyła
27	S.	Jana Chryz.	14 Św. Otec w S.
28	N.	Walerego	15 **N. O. Mytar i Farys**
29	P.	Franciszka S.	16 Pokł. wer.
30	W.	Martyny	17 Antonija
31	Sr.	Piotra wyz.	18 Athanazya

ZAPISKI NA STYCZEŃ:

LUTY

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	Cz.	Ignacego b.	19 Janwar. Makar.
2	P.	NMP. Grom.	20 Jewfymia.
3	S.	Błażeja b. i m.	21 Maksyma
4	N.	Weroniki p.	22 N. O Błudnym Syn.
5	P.	Agaty p. m.	23 Kłymentja j.
6	W.	Doroty p. m.	24 Kseniji
7	Sr.	Romualda	25 Hryhorya
8	Cz.	Jana z Maty	26 Xenofonta
9	P.	Apolonii	27 Joanna Złat.
10	S.	Scholastyki p.	28 Efrema prep.
11	N.	Obj. NMP.	29 N. Miasopust
12	P.	Modesta m.	30 Trech światytełej
13	W.	Katarzyny R.	31 Kyra i Joanna
14	Sr.	Walentego k.	1 Fewr. Tryfona
15	Cz.	Faustyna m.	2 Stritenije Hospodne
16	P.	Julianny p.	3 Symeona
17	S.	Alexego	4 Izydora
18	N.	Symeona b.	5 N. Syropustna
19	P.	Konrada w.	6 Wukoła
20	W.	Leona b.	7 Prepodobr.
21	Sr.	*Popielec*	8 Teodora
22	Cz.	Kat. ś. Piotra	9 Nykyfora m.
23	P.	Piotra D.	10 Charałampija
24	S.	Dzień przest.	11 Własya
25	N.	Macieja ap.	12 N. 1 Posta
26	P.	Zygfryda b.	13 Martyniana
27	W.	Aleksandra b.	14 Teodora
28	Sr.	Juliana	15 Onysyma
29	Cz.	Romana op.	16 Panfyła

ZAPISKI NA LUTY:

MARZEC

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.	
1	P.	Albina b. †	17	Fteodora m.
2	S.	Heleny wd. †	18	Lwa pap.
3	N.	Kunegundy	19	N. 2 Posta
4	P.	Kazimierza w.	20	Lwa ep.
5	W.	Gerazym p.	21	Tymoteja
6	Sr.	Marcyana b.	22	Obr. moszcz.
7	Cz.	Tomasza z A.	23	Połykarpa j.
8	P.	Jana Bożego	24	Obr. Hł. Joanna kr.
9	S.	Franciszki wd.	25	Tarasia ar.
10	N.	40 Męczen.	26	N. 3 P. Krestopokłonn
11	P.	Konstantyna	27	Prokopia ar.
12	W.	Grzegorza	28	Wasyłya
13	Sr.	Katarzyny b.	29	Sw. Kasyana
14	Cz.	Leona b. m.	1	Mart. Teodora
15	P.	Klemensa	2	Fteodota m.
16	S.	Cyryla b.	3	Jewtropia m.
17	N.	Gertrudy	4	N. 4 Posta
18	P.	Gabryela	5	Konona m.
19	W.	Józefa oblub.	6	SSw. 42 m.
20	Sr.	Klaudyi	7	O usop. Mucz.
21	Cz.	Benedykta	8	Theofylakła
22	P.	Katarzyny	9	40 mucz.
23	S.	Wiktoryana	10	Kodrata.
24	N.	Tymot. i Szym	11	N. 5 Posta
25	P.	Zwiast. NMP.	12	Teofana isp.
26	W.	Dyzmy	13	Peren. mosz.
27	Sr.	Jana Damask.	14	Wenedykta
28	Cz.	Jana Kapistr.	15	Ahap. Rom.
29	P.	Wiktoryna	16	Sawina
30	S.	Zozyma	17	Ałeksia prep.
31	N.	Kornelii	18	N. Cwitonosna

ZAPISKI NA MARZEC:

KWIECIEŃ

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	P.	Hugona bw.	19 Chrysanta
2	W.	Franciszka	20 Prep. Ot.
3	Sr.	Ryszarda bw.	21 Jakowa ep.
4	Cz.	W. Czwartek	22 Wasylija Sw.
5	P.	W. Piątek	23 Nykona prep.
6	S.	W. Sobota	24 Zacharya p.
7	N.	**Wielkanoc**	25 **Woskres. Chr.**
8	P.	**Poniedz. W.**	26 **Ponediłok św.**
9	W.	Marcelego	27 **Wtorok św.**
10	Sr.	Ezechiela pr.	28 Iłaryona
11	Cz.	Leona Wielk.	29 Marka
12	P.	Zenona bm.	30 Maryi
13	S.	Hermenegilda	31 Ipatija
14	N.	Justyna	1 **Apr. N. 2 Tomyna**
15	P.	Anastazyi	2 O. Tyta
16	W.	Urbana	3 Nykity isp.
17	Sr.	Aniceta p.	4 Josyfa i Heorh.
18	Cz.	Apoloniusza	5 Teodyła
19	P.	Tymona	6 Jewtychia jep.
20	S.	Wiktora	7 Hrehorya pr.
21	N.	Anzelma b.	8 **N. 3. Myronosyc**
22	P.	Sotera m.	9 Eupsychia m.
23	W.	Wojciecha ar.	10 Terentja
24	Sr.	Fidelisa	11 Antypy ep.
25	Cz.	Marka Ew.	12 Wasylja ep.
26	P.	NMP. D. R.	13 Artemona J.
27	S.	Anastazego p.	14 Martyna
28	N.	Pawła od Kr.	15 **N. 4 O Rosłablen**
29	P.	Piotra m.	16 Ahapii, Iryny
30	W.	Katarzyny	17 Symeona

ZAPISKI NA KWIECIEŃ:

MAJ

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	Sr.	Filipa i Jakóba	18 Joanna Dekap.
2	Cz.	Atanazego b.	19 Chrysanta
3	P.	Znal. ś. Krzyża	20 Teodora
4	S.	Floryana m.	21 Januaria m.
5	N.	Piusa p. w.	22 N. 5. O Samaryanyni
6	P.	Opatrz. ś. Józ.	23 † Heorhia
7	W.	Domiceli p.	24 Zacharyji i Jak.
8	Sr.	**Stanisława b.**	25 Marka ew.
9	Cz.	Grzegorz. z N.	26 Wasylija
10	P.	Izydora rol.	27 Symeona jep.
11	S.	Mamerta b. w.	28 Jasona ap.
12	N.	Pankracego	29 N. 6. O Sliporozdenn.
13	P.	Serwacego	30 Jakowa ap.
14	W.	Bonifacego m.	1 Maj. S. Jeremiji
15	Sr.	Zofii m., Jana	2 Atanazya
16	Cz.	**Wniebow. P.**	3 Woznesenije Hosp.
17	P.	Paschal. w.	4 Pełahyi mucz.
18	S.	Feliksa.Eryka	5 Iryny m.
19	N.	Piotra, Celest.	6 N. 7 Sw. Otec.
20	P.	Bernardyna w.	7 Znam Cz. kr.
21	W.	Julii p. m.	8 Joanna Bohosł.
22	Sr.	Faustyna	9 Isaiji proroka
23	Cz.	Andrzeja Bob.	10 Symona Zyl.
24	P.	Joanny wd.	11 Mokija
25	S.	Grzegorza VII.	12 Jepyfania j.
26	N.	**Ziel. Świątki**	13 Soszestw. św. Ducha
27	P.	**Pon. Ziel. Św.**	14 Preświatoj Trójcy
28	W.	Augustyna b.	15 Pachomija W.
29	Sr.	Maryi Magd.	16 Teodora
30	Cz.	Feliksa p. m.	17 Andronika
31	P.	Anieli Meric.	18 Teod. Konst.

ZAPISKI NA MAJ:

CZERWIEC

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	S.	Jakóba b. w.	19 Maj. Patryka j.
2	N.	Marcelina	20 N. 1 Wsich Swiat.
3	P.	Erazma m.	21 Konstantyna
4	W.	Franciszka C.	22 Sw. m. Wasyl.
5	Śr.	Bonif. bm.	23 Mychaiła isp.
6	Cz.	**Boże Ciało**	24 Symeona
7	P.	Roberta op.	25 Obr. hł. Joanna
8	S.	Medarda	26 Obr. hł. ś. Joan.
9	N.	Felicyana m.	27 N. 2, Preśw. Euch.
10	P.	Małgorzaty	28 Prep. O.
11	W.	Barnaby ap.	29 Teodozyi
12	Śr.	Eschila, Jana	30 Izaakja
13	Cz.	Antoniego	31 Jermeja
14	P.	Bazylego b.	1 Ijun. Justyna
15	S.	Wita Mod. m.	2 Nykifora
16	N	Benona bw.	3 N. 3. Łukilijan.
17	P.	Adolfa b.	4 Mitrofana p.
18	W.	Marka	5 Doroteja
19	Śr.	Juliany Fal.	6 Wissaryona
20	Cz.	Sylwerego	7 Teodota
21	P.	Alojzego	8 Fteodora str.
22	S.	Serca Jezus	9 Kyryła arch.
23	N.	NMP. N. P.	10 N. 4. Tymot.
24	P.	N. ś. Jana Ch.	11 Wartołomeja
25	W.	Wilhelma op.	12 Onufrya p.
26	Śr.	Jana i Pawła	13 Akiliny
27	Cz.	Władysława k.	14 Jełysseja pr.
28	P.	Leona pap. †	15 Amosa pr.
29	S.	**Piot. i Pawła**	16 Tychona prep.
30	N.	Pawła i Emilian	17 N. 5. Manuiła

ZAPISKI NA CZERWIEC:

LIPIEC

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	P.	Krwi P. J.	18 Ijun. Leontija m.
2	W.	Nawied. NMP.	19 Judy ap.
3	Sr	Anatola b. w.	20 Metodya.śwm.
4	Cz.	Ireneusza b.m.	21 Julijana mucz.
5	P.	Anton. Zacc.	22 Jewsewija
6	S.	Izajasza pror.	23 Ahrypiny m.
7	N.	Cyryla i Met.	24 N. 6 Rożdest. Joanna
8	P.	Jana z Dukli	25 Feuronyi prep.
9	W.	Weroniki	26 Dawyda prep.
10	Sr.	7 Braci męcz.	27 Sampsona
11	Cz.	Piusa p. m.	28 Kyra i Joann
12	P.	Jana Gwalb.	29 Ap. Petra i Pawła
13	S.	Małgorzaty p.	30 SS. 12 Apost.
14	N.	Bonawentury	1 Ijul. N. 7. Kosmy
15	P.	Rozesł. śś. Ap.	2 Położ. ryzy Pr.
16	W.	Szkapl. NMP.	3 Jakinta mucz.
17	Sr.	Aleksego w.	4 Andreja kryt.
18	Cz.	Szymona	5 Kiryła i Meth.
19	P.	Wincentego	6 Atanazya
20	S.	Czesława	7 Ftomy pr.
21	N.	Dan., Praksed.	8 N. 8. Prokopija.
22	P.	Maryi Magdal.	9 Pankratija
23	W.	Apolinarego	10 42 mucz. nikop.
24	Sr.	Krystyny p.	11 Eufymiji, Olhy
25	Cz.	Jakóba ap.	12 Prokła i Iłarya
26	P.	Anny, m. NMP.	13 Hawryiła arch.
27	S.	Pantaleona	14 Akyły ap.
28	N.	Wiktora	15 N. 9. Władymira
29	P.	Kunegundy p.	16 Atynogena
30	W.	Abdona i Julit.	17 Mariny w muc.
31	Sr.	Ignacego Loy.	18 Emiliana

ZAPISKI NA LIPIEC:

SIERPIEN

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	Cz.	Piotra w ok.	19 Ijul. Makryny
2	P.	NMP. Anielsk	20 Iłyi proroka
3	S.	Zn. ś. Szczep.	21 Symeona pr.
4	N.	Dominika w.	22 .N 10. Maryi M.
5	P.	NMP. Snieżn.	23 Trofima
6	W.	Przem. Pańsk.	24 Chrystyny m.
7	Sr.	Kajetana w.	25 † U. ś. Anny
8	Cz.	Cyryaka	26 Jermołaja m.
9	P.	Romana	27 Pantełejmona
10	S.	Wawrzyńca	28 Prochora ap.
11	N.	Tyburcego	29 .N 11. Kałłynyk
12	P.	Klary p.	30 Syły i Syłuana
13	W.	Hipolita	31 Eudokiji
14	Sr.	Euzebiusza †	1 Awhust. Proisch
15	Cz.	Wniebowz. NMP.	2 Er. m. ś. Stef.
16	P.	Rocha w.	3 Isaakya pr.
17	S.	Liberata op.	4 Sedmy Otr.
18	N.	Agapita m.	5 .N 12. Ewsyg.
19	P.	Jacka w.	6 Preobrażenije Hosp.
20	W.	Bernarda op.	7 Dometya
21	Sr.	Joanny	8 Emyliana jep.
22	Cz.	Tymot., Hip.	9 Mathija ap.
23	P.	Filipa Ben. w.	10 Ławrentya m.
24	S.	Bartłomieja	11 Jewpła m.
25	N.	Ludwika kr.	12 .N 13. Fotia m.
26	P.	Zefiryna pm.	13 Maksyma isp.
27	W.	Prz. ś. Kaźm.	14 Michea pror.
28	Sr.	Augustyna	15 Uspenije pr. Bohor.
29	Cz.	Ścięc. ś. Jana	16 Nerukot. Obr.
30	P.	Róży Lim.	17 Myrona m.
31	S.	Rajmunda w.	18 Flora i Ław

ZAPISKI NA SIERPIEŃ:

WRZESIEŃ

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	N.	Bronisławy p.	19 Awhust.N.14. And.
2	P.	Stefana kr.	20 Samuiła
3	W.	Zenona i Euf.	21 Tadeja ap.
4	Sr.	Rozalii i Róży	22 Agatonika m.
5	Cz.	Wawrzyńca	23 Łupa mucz.
6	P.	Zacharyasza	24 Ewtycha mucz.
7	S.	Anastazego	25 Warftołom
8	N.	**Narod. NMP.**	26 N. 15. Adrijana
9	P.	Gorgoniusza	27 O. Pimena W.
10	W.	Mikołaja z Tol.	28 Mojseja mur.
11	Sr.	Prota i Jacka	29 Usikn. hławy
12	Cz.	Waleryana m.	30 Aleksandra p.
13	P.	Filipa Alex.	31 Położenie poj.
14	S.	Pod. ś. Krzyża	1 Sentiabr. Maman.
15	N.	Nikodema m.	2 N. 16. Symeona
16	P.	7 boleś. NMP.	3 Antyma
17	W.	Piętn. ś Franc.	4 Wawyły
18	Sr.	Józefa z K.	5 Zachar. pror.
19	Cz.	Januarego m.	6 Czud ś. Mych.
20	P.	Eustachego	7 Sozata m.
21	S.	Mateusza ap.	8 Rożdestwo Preśw. B.
22	N.	Tomasza z W.	9 N. 17. Joakima
23	P.	Lina p. m.	10 Minodory.
24	W.	NMP. Wykup.	11 Sw. Fyłypa ap.
25	Sr.	Ładysława	12 Awtonoma m.
26	Cz.	Cypryana p.	13 Kornyłija m.
27	P.	P. ś. Stan.Kos.	14 Wozd. Czestnaho Kr.
28	S.	Wacława m.	15 Nykity m.
29	N.	Michała arch.	16 N. 18. Ewfymiji
30	P.	Hieronima w.	17 Sofiji

ZAPISKI NA WRZESIEŃ:

PAŹDZIERNIK

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	W.	Remigiusza b.	18 Św. m. Minod.
2	Sr.	Aniołów St.	19 Trofyma m.
3	Cz.	Kandyda m.	20 Eustathia m.
4	P.	Franciszka S.	21 Kondrata ap.
5	S.	Placyda m.	22 Foki mucz.
6	N.	NMP. Róż.	23 N. 19. Z. Joan.
7	P.	Marka pap.	24 Tekły Ap.
8	W.	Laurencyi	25 Eufrosyniji pr.
9	Sr.	Dyonizego b.	26 Joanna Boh.
10	Cz.	Franciszka	27 Kałłystrata
11	P.	Germana	28 Charytona
12	S.	Maksymiliana	29 Kyriaka pr.
13	N.	Edwarda kr.	30 N. 2. Hryhor.
14	P.	Wincentego	1 Oktiabr. Pokrow.
15	W.	Jadwigi ks.	2 Kypryana św.
16	Sr.	Saturnina m.	3 Dionysya
17	Cz.	Wiktora b.	4 Jerothea jep.
18	P.	Łukasza ew.	5 Charytyny m.
19	S.	Piotra z Alk.	6 Tomy ap.
20	N.	Prz. ś. Wojc.	7 N. 21. Serhya
21	P.	Jana Kant.	8 Pelagiji
22	W.	Filipa bm.	9 Jakowa ap.
23	Śr.	Ignacego b.	10 Ewłampija
24	Cz.	Rafała arch.	11 Fyłypa ap.
25	P.	Chryzanta	12 Prowa mucz.
26	S.	Ewarysta m.	13 Karpa
27	N.	Sabiny	14 N. 22. † Parask.
28	P.	Szymona	15 Eutymia
29	W.	Zenobiusza	16 Longina
30	Sr.	Marcela	17 Osiji, Andrej.
31	Cz.	Lucyli m.	18 Łuki jew. ap.

ZAPISKI NA PAŹDZIERNIK:

LISTOPAD

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	P.	W. Swiętych	19 Oktiabr. Joiła pr.
2	S.	*Dz.Zaduszny*	20 Artemia m.
3	N.	Huberta b.	21 N. 23. Iłariona
4	P.	Karola b.	22 Awerkja.
5	W.	Zacharyasza	23 Jakowa ap.
6	Sr.	Feliksa m.	24 Arethy mucz.
7	Cz.	Amaranta m.	25 Markyana uM.
8	P.	Opieki NMP.	26 Św. Dymytrya mucz.
9	S.	Teodora żoł.	27 Nestora m.
10	N.	Andrzeja z A.	28 N. 24. Paraskew.
11	P.	Marcina b.	29 Anastazyi
12	W.	5 braci Polak.	30 Zynowija
13	Sr.	Stanisł. Kostk.	31 Stachija
14	Cz.	Józafat. Kunc.	1 Nojabr. Kosmy
15	P.	Leopolda w.	2 Akindyna
16	S.	Edmunda b.	3 Josyfa, Heort.
17	N.	Salomei p.	4 N. 25. Joanykia
18	P.	Anieli Mer.	5 Hałaktiona
19	W.	Elźbiety wd.	6 Pawła archiep.
20	Sr.	Feliksa Wal.	7 Jerona, Łazar.
21	Cz.	Ofiar. NMP.	8 Św. Arch. Mychaiła
22	P.	Cecylii p. m.	9 Onysyfora m.
23	S.	Klemensa p.	10 Eresta ap.
24	N.	Jana od Krzyż.	11 N. 26. Miny m.
25	P.	Katarzyny p.	12 Joana Myłost.
26	W.	Sylwestra op.	13 Joanna Złatou
27	Sr.	Waleryana	14 Fyłypa apost..
28	Cz.	Mansweta	15 Hurya, Samon.
29	P.	Saturnina m.	16 Matfteja ew.
30	S.	Andrzeja ap.	17 Hryhorya

ZAPISKI NA LISTOPAD:

GRUDZIEŃ

Kalendarz rzymsko-kat.			Kal. grecko-katol.
1	N.	Eligiusza b.	18 Nojabr N. 27. Pł.
2	P.	Bibianny p.	19 Awdja pr.
3	W.	Franciszka	20 Ch. Hryhorya
4	Śr.	Barbary	21 Wowedenije P. D. M.
5	Cz.	Anastazego	22 Fyłymona ap.
6	P.	Mikołaja b.	23 Amfyłochya
7	S.	Ambrożego	24 Jekataryny
8	N.	**N. P. NMP.**	25 N. 28. Kłymenta
9	P.	Leokadyi	26 Ałypia
10	W.	NMR. Loret.	27 Jakowa
11	Śr.	Damazego p.	28 Stefana
12	Cz.	Aleksandra	29 Paramona m.
13	P.	Łucyi	30 Andreja ap.
14	S.	Izydora	1 Dekabr. Nauma
15	N.	Wiktoryi m.	2 N. 29. Awwak.
16	P.	Euzebiusza b.	3 Sofonija
17	W.	Łazarza b.	4 Warwary m.
18	Śr.	Oczek. NMP.	5 Sawwy pr.
19	Cz.	Tymoteusza	6 Nykoł. Cudotw.
20	P.	Teofila †	7 Amwrosia
21	S.	Tomasza †	8 Patapia pr.
22	N.	Zenona żoł.	9 N. 30. Nep.
23	P.	Wiktoryi p.	10 Miny
24	W.	Adama i Ewy †	11 Danyiła Stoł.
25	Śr.	**Boże Nar.**	12 Spiridona jep.
26	Cz.	**Szczepana**	13 Eustratija jep.
27	P.	Jana ap. i ew.	14 Fyłymona
28	S.	Młodzianków	15 Jelewterya j.
29	N.	Tomasza	16 N. 31. Ahhea pr.
30	P.	Sabina	17 Danyiła pror.
31	W.	Sylwestra p.	18 Sewastyana

ZAPISKI NA GRUDZIEŃ:

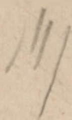
Zapiski osobiste.

Zapiski osobiste.

Zapiski osobiste.

Zapiski osobiste:

OD WYDAWNICTWA.

„NIEZAPOMINAJKA" ma za sobą dwuletnią wydawniczą przeszłość. Pod tym tytułem 1906 i 1907 wyszły pod redakcyą Józefa Knapika w Krakowie, dwa roczniki kalendarza, którego treść poświęcona sprawom ogółu polskiego społeczeństwa, spotkała się z przychylną oceną prasy i prawdziwem uznaniem licznych czytelników. Z tych ostatnich przeważnie względów, nabywszy prawo wydawnicze, postanowiłem wydawnictwo kalendarza „NIEZAPOMINAJKA", po czteroletniej z przyczyn od redakcyi niezależnych wynikłej przerwie, dalej kontynuować, wprowadzając jedynie zmianę w rodzajowem traktowaniu spraw treść kalendarza stanowiących.

Niejednokrotnie zwracano już uwagę na brak kalendarzowego wydawnictwa, któreby w poszczególnych rocznikach obok informacyi społecznych, systematycznie, z uwzględnieniem postępu czasu i prac ludzkości, przynosiło w dziedzinie feminizmu, oprócz części belletrystycznej, także pożyteczne rady i wskazówki, tembardziej, że społeczeństwo nasze wyzute ze skorupy średniowiecznych obyczajów, przyznaje dziś kobiecie równorzędne z mężczyzną prawo bytowania. Od kobiet nadto zależy pierwszy okres wychowania przyszłych pokoleń — nadziei narodu!

W tym duchu, przy współudziale znanych zaszczytnie sił redakcyjnych żeńskich i męskich, poświęcam moją skromną w trzecim a pierwszym mego wydawnictwa roczniku „NIEZAPOMINAJKI" zawartą pracę, sprawom pięknej połowy rodu ludzkiego, prosząc zarazem W. Szan. Czytelniczki o łaskawe zaszczycenie mnie Swojemi uwagami, które z wdzięcznością postaram się zużytkować w następnym roczniku kalendarza.

Stefan Przepolski.

BELLETRYSTYKA.

STEFAN PRZEPOLSKI

Do Was!

Od ślązkich gór, przez Wisły toń
po bursztynowe morze,
wśród wiklin ram, wśród pól i błoń
idzie w fal rozchoworze
o Wandzie pieśń, co białą skroń
przytula na dno — łoża,
od ślązkich gór, przez Wisły toń,
po bursztynowe morze.

Wikliny w noc miesięczną drżą,
słuchając Wandy mytu,
w djamentach ros ciekących łzą
słuchając aż do świtu;
a fale wód ku morzu mkną
wśród srebra i błękitu —
wikliny w noc miesięczną drżą
słuchając Wandy mytu.

Dziewiczy wid nad falą mknie
wołając; „strzeżcie ducha“!
dziewiczych dusz majestat gnie,
gdy noc zapadnie głucha.
Królewna dziew, śpiąca na dnie,
dusz waszych szeptu słucha;
dziewiczy wid nad falą mknie
wołając: „strzeżcie ducha!“

STANISŁAW STARZYŃSKI

„Miku"

(Nowelka)

Gdzieś w głębi boru jęły z pod ziemi i śniegów leżących jeszcze gdzieniegdzie brudnemi szmatami, strzelać najpierw wązkie pióra listków, a za niemi na delikatnej łodydze, wątłe, eteryczne śnieżyczki.

Na świecie budziła się wiosna, wiosna królewna zaklęta, i szeptał o niej wiatr i mówił o niej każdy pączek drzewny i śniły o niej hafty kwiecia, zaczarowane w łonie matki ziemi.

A ona szła przez budzącą się wiosnę, po pulchnej, chlebnym zapachem wonnej ziemi, a w duszy miała bezbrzeżny smutek jesiennych pustek i łkanie wichrów bijących o szyby skrzydłami nieziszczonych nadziei żniw.

Wiosna była na świecie, a u niej w duszy brakowało woni, barw, kwiecia, słonka, rozkosznych podmuchów.

Jak przez sen przypominała sobie cicho — wiosnę dziewiczych marzeń i snów, a potem — potem zaraz ta jesienno-zimowa rzeczywistość, ten ból więdnących liści i uczucie konania opadających złudzeń.

— Miku — powiedziała mama, pójdziesz za pana Antoniego — to bardzo godny i zacny człowiek.

— Miku — powiedział tatko — pójdziesz za pana Antoniego — to bardzo majętny i pełen nadziei człowiek.

I Miku poszła za pana Antoniego.

I oto powiędło kwiecie marzeń i gdzieś się podziały wiosenne podmuchy.

Pan Antoni był wprawdzie nietylko „godny i zacny człowiek", nietylko „majętny i pełen nadziei", ale i przystojny, dobrej duszy i apetytu, doskonałego humoru szlachcic, który na uniwersytecie był nawet komitetowym balu, a obecnie, po ożenieniu, miał nawet widoki zostania — marszałkiem powiatowym.

— A jednak Miku czuła, że wiosna jej życia gdzieś się podziała i nie chce wrócić do duszy, mimo że co rok powraca na pola, na szerokie.

— Miku — myślała — co za śmieszne zdrobnienie i wykoszlawienie jej imienia. Ochrzczono ją Anną, — jaką drogą i jakim etymologicznym cudem doszli do tego śmiesznego Miku. A jednak takiem koszlawem imieniem zwano ją w domu od dzieciństwa. Czyżby to miała być wróżba na koszlawe życie?

Bo oto po latach małżeństwa, gdy synek jej ma już lat 8 a córka 5, wiosna się budzi na świecie, a u niej w duszy brak barw, kwiecia, słonka, rozkosznych podmuchów.

Miku idzie po wilgotnych jeszcze ścieżkach parku i myśli. Myśli nie o tem jak skombinować jutrzejszy obiad z ulubionych potraw małżonka, myśli nie o tem jakie części garderoby potrzebne 8-letniemu Jasiowi i 5-letniej Anusi, jeno myśli o tem, czemu w jej życiu nie było wiosny haftującej kwieciem krosna ziemi, czemu nie było lata z pełnią życia żniw i pragnieniem czynu, jeno jest ta smutna, beznadziejna, późna jesień, bezpłodna już i mgłami osnuta.

A od tych pól rozmiękłych, od nagich jeszcze

drzew, szedł na nią rzeźki, zdrowy wiew, chlebnych zapachów ziemi pełen i szeptał jej coś o pracy, o czynie, o trudzie....

A to były rzeczy dla niej nieznane.

Biedną jej panieńską duszkę wtłoczono w ciasne ramki domowo-pensyonackiego wychowania, powiedziano jej, że powinna być „aniołem“, ale je skrzydła podcięto, uczono ją „poświęceń matki polki“, a kazano jej być gospodynią i zabawką zmysłów u dobrze odżywionego i doskonale grającego w wista pana Antoniego.

Po co? — czy po to, by spełniać „anielskie zadanie pełnej poświęceń matki polki?“

Hm? ona dzieci kocha! kocha bardzo! kocha bez miary, jeno by ich nie chowała tak by Jaś podobny był do ojca, a Andzia była tak, jak ona wychowaną.

Frazes o „matce polce“ wydał jej się dziwnie mdły i — niesmaczny w jej własnych warunkach.

Przed kilku miesiącami była parę dni w mieście. Umęczona bieganiem po magazynach, modniarkach i sklepach, kupiwszy mężowi tytoń, tutki i parę talji kart preferansowych i wistowych, lalkę dla Anusi i flobert dla Jasia, szła apatyczna i bezmyślna trochę ulicą, dziwiąc się, że ludzie biegają tak prędko, kiedy tyle jest w życiu czasu, z którym nie wiadomo co robić.

Nagle na zakręcie spotkała się twarz w twarz z dawną koleżanką z pensyonatu Marynią, czyli Rysią jak ją nazywano powszechnie. Rysia nie zmieniła się prawie nic, tylko na wiecznie dawniej przymrużonych, krótkowzrocznych oczach miała teraz szkła osadzone na zgrabnym, o rozdętych chrapkach nosku.

Oczywiście powitaniom nie było końca. Pani Miku ożywiła się wspomnieniami i rozradowana przyjęła zaproszenie na herbatę.

— Co robisz kochana? — pytała po drodze — wyszłaś za mąż? masz dzieci? gdzie się ubierasz?

Pani Rysia śmiała się dobrym, szczerym śmiechem i broniła od nawałnicy pytań.

— Pracuję w aptece, za mąż wyszłam, mam córkę, ale nie mam stałej krawcowej.

Miku zdumiała się.

— Jakto pracujesz w aptece?

— A tak! — po pensyi zdałam gimnazyalną maturę, skończyłam uniwersytet i jestem magistrem farmacyi.

— Ty?...

— A no ja! coż w tem tak ogromnie dziwnego?

— No przecież, no przecież — mówiła coraz mniej pewnie pani Miku — mówisz żeś wyszła za mąż...

— Ano wyszłam — mam kochanego dzielnego męża, jest inżynierem - mechanikiem, poznasz go, bo po szóstej wróci do domu.

— Jakto? i ty masz męża i to inżyniera, a pracujesz sama?

Pani Rysia zaśmiała się znowu swoim dobrym, szczerym śmiechem.

— Muszę ci dużo, bardzo dużo opowiedzieć, mamy czas przy herbacie.

I opowiadała. A pani Miku zdawało się, że z tego opowiadania o walkach i trudach, o nocach nauki i dniach pracy, o tryumfach czynu i samodzielności szły jakieś wiosnę przypominające powiewy, jakieś zdrowe, serdeczne podmuchy,

woni pełne i sił młodzieńczych, rozkwieconych niby sad, niby gaju podłoże fiołkowe.

Jakaż ta Rysia inna była od niej, jaka silna, młoda, jaka pełna życia! ani w niej śladu apatyi, ani śladu zniechęcenia, rozczarowania do życia i przesytu.

A on — ten jej Stefek! — Jakiż odmienny od jej Antoniego. Humoru mu też nie brak, ale ten jest jakiś głębszy, jakiś intenzywniejszy i biedna Miku czuje, że jej Antoni, mimo że przystojniejszy, postawniejszy, lepiej „urodzony" i sytuowany od tego inżynierka, zmalałby przy nim, jak ona maleje przy Rysi, jak jej Andzia zmalałaby przy rezolutnym maleństwie koleżanki.

Jakiś inny świat się jej ukazał, jakiś szeroki, widny, jasny, a bardzo piękny świat, pełen uśmiechów, słońca, kwiecia, woni, barw i zadowolenia.

I biedna pani Rysia ze swoim dobrym, serdecznym śmiechem nie miała nawet pojęcia, że w duszy powszechnie za najszczęśliwszą uważanej Miki zaszczepiła jad myśli i truciznę tęsknoty za czemś — czego dusza sama określić na razie nie umiała.

A rzucone ziarno pęczniało, aż oto teraz, gdy wiosna królewna zaklęta zbudziła się i ono kiełkować zaczęło, aby szeptać jej gorzkie pytanie, czemuż w jej duszy nie ma barw, kwiecia, słonka, rozkosznych podmuchów.

Więc oto do doktrynerstwa nagięta jej dusza buntować się jęła przeciwko tym szeptom, boć przecież ona miała dzieci, męża, dom, gospodarstwo, a to wszystko równoważyło chyba farmacyę i pracę w aptece Rysi.

Ale raz obudzony krytycyzm z ironią jej mówił,

że tu nie o stopień nniwersytecki chodzi, nie o spełnienie tych lub innych obowiązków, tylko o coś innego, głębszego, większego i ważniejszego od wszystkich frazesów i doktryn.

Przecież ona nawet o tych obowiązkach i ich pełnieniu nie ma istotnego pojęcia. Jako matka nie potrafiła ogarnąć duszyczek swych własnych dzieci, bo jej brak ogarnięcia swojej własnej duszy. Jako żona nie potrafi pociągnąć na szersze widnokręgi męża, z którym nie ma sobie nic do powiedzenia, bo sama widnokrąg ma taki bardzo ciasny, taki bardzo ciasny, taki rozpaczliwie szarocodzienny.

A gdzież tu dopiero myśleć o jakiej społecznej, szerszej pracy, o jakiejś działalności poza szrankami dcmu i własnej rodziny!

Brak jej do tego nie sił, nie ochoty, nie wytrwałości nawet, tylko uświadomienia, tylko tego, żeby być całą kobietą, a nie tylko — żoną, matką i — panią domu „anielską pełną poświęceń matką polką".

I oto dlatego szła przez budzącą się wiosnę, po pulchnej, chlebnym zapachem wonnej ziemi, a w duszy miała bezbrzeżny smutek jesiennych pustek i łkanie wichrów bijących o szyby skrzydłami nieziszczonych nadziei żniw.

A wiosna można pani, zaklęta królewna mówiła jej o odrodzeń potędze, o mocy ukrytej w piersi każdej krzewiny i ziarna.

I mówiła jej o cudach kwiatowych walk co hufcami barw zdobywają zżółkłych łąk fortece, i mówiła jej o pieśni słowiczej i o przywiązaniu jaskółki do rodzinnej strzechy.

Hej! o czem nie mówiła jej ta wiosna zaklęta

królewna! aż jej z piersi łkanie wybiegło serdeczne, gorące, odżywcze. . . . .
. . . .

Pan Antoni wrócił późno z polowauia na słomki i w doskonałym humorze. Chodząc po pokoju opowiadał troszkę po łacinie o niezgrabności sąsiadów i trafności własnych strzałów nie uważając, że go żona nie słucha i nie słyszy.

Aż nareszcie i on zauważył, że w pani Miku zaszła jakaś odmiana.

— Co ci jest Miku? zpytał całując ją w rękę.

— Tośku! — szepnęła — pozwól mi być człowiekiem.

— Miku jest mały kochany głuptasek! — odparł pan Antoni wesoło i zamknął jej usta pocałunkiem, nie rozumiejąc żony i nie czując, że popełniał na niej straszny, ohydny gwałt moralny.

A na świecie o wiośnie zaklętej królewnie szeptał wiatr i marzył o niej każdy pączek drzewny i śniły o niej hafty kwiecia zaczarowane w łonie — matki ziemi.

O wiosno!

LUDWIKA STEFAŃSKA.

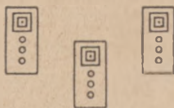
Cisza.

Niepokalana cisza w zaklęcia ogniwo
zakuła świat, zielonem srebrem przepojony.
Nad nim sklep granatowy, cichy, rozgwieżdżony,
a po nim wędrujące księżycowe dziwo.

Tak cicho! — zda się słyszę przez nocne ogromy
głuszy, jak kędyś we wnętrzu ziemicy
biją młotem brodaci, mali pracownicy,
jak cud -- pałace kują tajemnicze gromy.

Tak cicho! — zda się idzie przez zimne zagony
jakieś baśnianych cudów tajemniczych tchnienie,
słyszę jakieś dalekie umarłe dzwonienie,
jakgdyby miast zapadłych biły w ziemi dzwony.

Księżyc brylantowy krzesze w każdej ros iskierce
a mnie w baśnianej ciszy pytanie daremne
dręczy, czy gromy słyszę, czy dzwony podziemne,
czy tylko własne rozmodlone serce!

Konieczność.

Przez błękitno złote powietrze Hellady niósł się ku srebrnym szczytom Olimpu lament i narzekanie ludzkiej rzeszy śmiertelnych, niósł się cichy zrazu i rzadki niby jęk trąconej przypadkiem formingi, aż rosnąc, zmienił się w głośny, chmury rozdzierający lament skrwawionych serc, zbolałych dusz, piersi rozdartych na poły.

Aż wreszcie nie mógł wszechwładny Ojciec bogów i ludzi wytrzymać dłużej. I nic dziwnego. Każdy krater nektaru miał zatruty, każdy kęs ambrozyi jadem zaprawiony. Jęki śmiertelnych płoszyły od niego boski Hypnos, więc olimpijski gniew zmarszczył oblicze Kronidy i wstrząsł kędziorami, aż Olimp zadrżał w posadach a bogowie truchlejąc pokryli się w najtajniejsze kątki swoich spiżowych pałaców.

Ale gdy gromy i burza ucichły, znowu od ziemi dobiegł na szczyty Olimpu lament i płacz ludzki nad niestałością miłości, nad zawiedzionemi nadziejami, nad niewiernością serc. Małżeństwa się różniły, lub wlekły żywot bez treści, narzeczeni się rozchodzili, kochankowie zrywali stosunki, słowem nie było można utrzymać razem dwu serc przeszytych strzałą Erosa.

Gromowładny pociągnął w pierwszym rzędzie skrzydlatego syna Afrodyty do odpowiedzialności.

— O Chmurozbiorco! — rzekł mały psotnik — nie wiem, czy kulawy syn twój kuje mi teraz mniej ostre strzały, czy serca ludzkie są twardsze, czy

czy może który z bogów zazdrosny o twoje olimpijski władyko łaski, niszczy działanie moich pocisków, aleć prawda jest co ci doniosły modlitwy śmiertelnych i wonie ofiarne kapłanów, jenom ja temu nie winien, klnę się na wszystkie trzy rzeki Hades opasujące — o Panie!

Zdumiał się Kronida w swem sercu wyniosłem na taką mowę skrzydlatego pacholęcia, ale chcąc dojść do jądra rzeczy wysłał tęczopiórą Iris, by zaś wszystkich Olimpijczyków zwołała z jego woli na zgromadzenie, na którem się chce z nimi naradzić nad niedolą śmiertelnych.

Zaledwie więc noc ambrozyjska ze srebrnych kielichów gwiazd strząsać zaczęła na ziemię sny, zebrali się nieśmiertelni i zasiedli każdy na swojem miejscu w boskiej powadze i spokoju. Ostatni przyszedł kulawy Hefajst, mistrz nad mistrze, w wnętrznościach Etny kujący spiżowe dziwa.

Ojciec bogów i ludzi chmurny był, a na szerokiem czole zebrały mu się groźne zmarszczki. Do tronu jego tulił się osowiały orzeł dzierżący w dziobie podręczne gromy Chronosowego syna.

Zeus krótko zagaił sprawę o prośbach ludzi i rzekł:

— Radźcie nieśmiertelni! niechaj każdy swoją myśl poda, a która będzie najmędrsza, tę przyjmiemy.

Tu Ojciec bogów i ludzi odwrócił chmurne oblicze w przeciwną stronę, gdyż zdało mu się, że na obliczu pięknookiej Hery dostrzega złośliwie ironiczny uśmiech.

Cisza zaległa zgromadzenie, aż wreszcie powstał mądry a wymowny Hermes i rzekł mówiąc rozumnie:

— Aby zaradzić złemu, które jest antecedensem dobrego, trzeba rozważyć przyczynowość i z niej wypośrodkować skutki. Samorzutność sądu musi być modyfikowana bezwarunkowością faktów i w objektywnem oświetleniu całokształtu ujawnić się winna skutkowość sama przez się. Skoncentrowanie tych z analitycznego badania wynikłych przesłanek ujawni się w jednem ziarnie myśli, które należy podzielić na części trzy, a mianowicie:

Gromowładny nasunął ambrozyjskie kędziory na uszy i począł gwałtownie machać prawicą.

— Argoburco! czy chcesz nas wyszydzić, czy inne jakieś masz chytre zamiary, nie wiem, ale mowa twoja jest nawet dla nieśmiertelnych niepojęta. Niechaj kto inny zabierze głos, a zaś ty synu Mai nie sądź, że piszesz wstępny artykuł ze spraw parlamentarnych.

Wówczas powstała Pallas Atene i wsparłszy się na włóczni przemówiła roztropnie:

— Wychowanie niewieście spaczone jest i złe. Kazaliście jej być niewolnicą i zabawką, cackiem bezmyślnem, zapominając, że ona ma duszę taką samą, jak podstępny, chytry, zazdrosny o władzę i wszystko ku sobie garnący ród męzki. Dość już tej krzywdy i poniżenia! Niewiasty całego globu zrzeszyć się i zorganizować powinny, wychowywać swoje córki na ludzi nie na lalki. Do czynu więc i pracy a wtedy...

Kronida znowu przerwał.

— O Egidę dzierżąca! aza sądzisz, że jesteś na wiecu feministycznym? Rady chcemy! Powiedz coś ty z piany zrodzona Afrodyte, wszakże matką jesteś Erosa i znać powinnaś jego zalety i błędy.

W przeboskim majestacie piękności powstała różana Afrodyte i rzekła:

— Może, o Gromowładny, więcej wdzięków należy ziemiankom udzielać, aby nimi przykuwały silniej, zaś w mężczyznach wzbudzić większą pochopność do dostarczania świeżych toalet i szat; bo aby wywołać wrażenie, suknia musi być albo wykwintna i nieopatrzona, albo — żadna.

— Hm, w tem coś jest — mruknął Kronida — ale cóż, kiedy znowu ludziska skwierczą na drożyznę, a ja nie mogę ciągle w postaci złotego deszczu padać, bo i tak już mnie szarpią.

W tej chwili porwała się pięknooka Hera i przez zaciśnięte zęby syknęła:

— Otóż to! otóż to! Tyś sam Chmurozbiorco dał najgorszy przykład niestałości, tyś sam winien wszystkiemu, cóż więc dziwnego, że mężczyźni ciebie naśladują. Byłżeś ty kiedy uczciwym mężem, nie odmieniałoż się ciągle twoje serce, gościłaż w niem kiedy stałość? Snać śmiertelni po tobie odziedziczyli tę wadę. Zmień się ty Kronido najpierw a nie szukaj daremnie rady.

Na czole ojca bogów i ludzi zbiegły się straszliwe bruzdy, ale się pohamował.

— Przeczże przed całem zgromadzeniem dręczysz mnie mucho uprzykszona. Chceszli bym wpadłszy w srogi gniew zawiesił was wszystkich w urzędowaniu i wprowadził „ex lex“? Mów ty Hefajście, synu mój a nie zważaj na słowa macierzy.

Powstał kowal nad kowale i skrzyżowawszy potężne ramiona na piersi, rzekł lotne słowa:

— Socyalne położenie i społeczna krzywda mas roboczych, jęczących w niewoli kapitalizmu jest powodem nieszczęścia. Brak uświadomienia z je-

dnej strony a nędza materyalna z drugiej, rozniosłość wreszcie krew pijących kapitalistów jest motorem upadku moralnego, zbrodni, niewiary serc i t. d. Zniszczyć zatem przeszkody, aby lud zrzeszywszy się pod czerwonym sztandarem mógł iść ku jutrzence wolności i...

— Hefajście! — burknął Kronida — urządzaj sobie zgromadzenia, pochody, uświadamiaj, tylko nas nie męcz frazesami, w które sam już dziś nie wierzysz; to dobre na ziemi jako drabina, ale na Olimpie, to frazes. Może ty Srebrnołuki masz jaką radę.

W dal godzący Apollo odłożył dźwięczną formingę i powstawszy niedbale, rzekł:

— W chaosie prabytu drzemiących jażni kwiaty siedmiopłatkowych lilij rozkwitłe gwieździcami marzą sen tęczowy rozłuczony nad przepaściami kirów i zatorami blasków. Nad - życie wionie z nich kadzielnym zapachem i tętni niby rumak po skalistych piargach metadusz, gra bezdźwięczna muzyka po świątyniach serc, kołysze upiorną ekstazą, ono! mocarzy władyka! wid bytu, zjaw cudu i rodzic konania..

— Asklepiosie! — krzyknął do boskiego lekarza Gromowładny — daj Promienistemu kompres z lodu na głowę. Chory jest i majaczy. Co powiesz Aresie?

Powstał z chrzęstem zbroicy, powiódł dumnem okiem dokoła Ares o głosie donośnym i rzekł wkładając w oko monokl:

— Erosa za ciężkie przekroczenie regulaminu służbowego zdegradować i dwa miesiące aresztu!

— Czyż Eros winien? — spytała Artemis — Czemże zawinił?

— Źle strzela, nie oblicza dystansu. Do aresztu! Lekceważenie poleceń, niesubordynacya!

Cisza zaległa zgromadzenie. Hefajst jeden chciał protestować, ale powstrzymał go grotny wzrok Kronidy. Wreszcie ojciec bogów i ludzi rzekł niepewnym głosem:

— Eros na rzeki Hadesu poprzysiągł, że nie winien.

— Symuluje! — krzyknął Ares donośnie.

Wówczas Gronowładny skinął trzykrotnie głową na znak, że się zgadza i wraz zawleczono skrzydlatego psotnika do karceru.

Aliści nie upłynęły dwa tygodnie, gdy na ziemi wszczął się lament jeszcze większy i błaganie jeszcze głośniejsze jak poprzód.

— Oddaj nam Miłość o Chmurozbiorco! — wołały setki tysięcy mieszkańców ziemskiego padołu.

— Niech będzie krótką, byle była! — zawodzili męże.

— Niechaj będzie niestałą, byle była! — modliły się niewiasty.

— Wróć nam wiosnę życia! — wołali zrozpaczeni śmiertelni chórem olbrzymim.

Więc Kronida wypuścić kazał Erosa a sam szepnął do siebie jedno tylko słowo:

— K o n i e c z n o ś ć!

Telefon 1162.

WYCHOWANIE. HYGIENA. ZDROWIE.

Wrażliwość i pamięć u dziecka.

(Szkic).

Jeżeli która z pięknych czytelniczek — mówię oczywiście o matkach i mężatkach, delikatnemi rączkami pielęgnuje kwiat, aby jej pokoik zdobił, to o ileż większej pieczołowitości wymaga dusza dziecięca, ten najdelikatniejszy może ze wszystkich znanych kwiatów twór boży. Jest to roślinka, mająca kiedyś rozwinąć kielich rozumu i serca, a może być najpiękniejszem kwieciem na społecznym łanie. więc ileż rozumnej uwagi należy jej poświęcić, by nie tylko do rozkwitu doprowadzić, ale by jej nie skrzywić, nie spaczyć, nie ująć — a owszem dodać kwitnącej już wdzięku i krasy.

Wielki mistrz słowa, jeden z tych kwiatów, których woń i pamięć pozostaje nieśmiertelnie, powiada o sobie:

„Polały się me łzy czyste, rzęsiste
na me dzieciństwo sielskie, anielskie,
na moją młodość chmurną a górną.“

I powiedział rzecz przepiękną. Oto dziecięctwo musi być „anielskie“ — a młodość wtedy będzie „górną“, jeżeli się ją przygotuje i wspierać będzie rozsądnie normalny rozwój rośliny - dziecka.

Powtarzam i akcentuję silnie: „rozsądnie“ i „normalny“, bo o te dwie rzeczy będzie najbardziej w niniejszej pogawędce chodzić.

Miłość rodzicielska jak każda miłość może być zdrową, lub chorą, stosownie do tego, czy podporządkowuje się ona rozsądkowi, lub bierze nad nim górę. — Ślepa, na rady rozsądku nie oglą-

dająca się miłość przynosi tylko szkodę i kochającemu i — w jeszcze wyższym stopniu — kochanemu. — Co więcej! im bardziej przedmiot miłości jest delikatny i niewyrobiony psychicznie, tem gorsze spustoszenia w jego moralnym organiźmie musi spowodować nierozsądna, chora miłość. U dziecka chowanego w takiej ślepej miłości musi powstać rozpieszczenie, zarozumiałość i mimo nieraz anormalnego rozwoju — lenistwo i jakaś ociężałość myśli i pamięci.

Zostawiając na razie na boku inne kierunki wychowania zajmiemy się na razie tylko rozwojem pamięci u dziecka.

Umysł dziecka nierozwinięty jeszcze jest jednak silnie perspektywiczny i przypomina zwierciadło wypukłe, w którym przedmiot zyskuje na wielkości w miarę zbliżenia. Powszechnie chyba znaną jest kłopotliwa nieraz u dziecka zdolność chwytania wrażeń, na które ten maleńki światek dziecięcej duszyczki reaguje na swój odrębny sposób zupełnie odmienny niż reakcya umysłu wyrobionego, a to wskutek nieprzytępionej wrażliwości. Z tej to właśnie wrażliwości rodzi się fantazya, która o ile konieczną jest w pewnej ilości, o tyle w nadmiernej wybujałości może przynieść szkody nie tylko moralne, ale nawet fizycznie odbijające się szkodliwie na danym osobniku.

Pierwotne wychowanie domowe ma właśnie dać podstawy pod ten siew, który dopiero pedagogiczna dłoń szkoły ma rzucać. A pamięć tutaj, to rzecz pierwszorzędnej wagi. Aby jej nie przeładować i nie nadwątlić miast wzmocnienia, oto zadanie właśnie domowego wychowania.

Wspomniana już wyżej wrażliwość i fantazya

powoduje właśnie u dzieci ową chciwość baśni i fantastycznych opowiadań. Ta mała duszyczka odczuwa już potrzebę jakichś lotów i nie należy jej w tem zbyt krępować. Niechaj się te skrzydełka myśli rozwijają, jeno pilnie baczyć należy by wrażliwości zbyt nie rozkiełznać, bo z tego wyrodzićby się mogło niezdrowe marzycielstwo neurastenja i niepraktyczność życiowa. Niechaj to będą skrzydła silne i zdrowe, których lotem kieruje rozsądek, bo szczególne nasze polskie społeczeństwo, wykołysane wrodzonym i nabytym romantyzmem powinno baczyć, by młode pokolenia przystosowywały się do warunków bytu i życia, nie pozbywając się jednak zupełnie idealnego pierwiastka.

Bajki więc i opowieści miarkować należy tak aby nie roztkliwiać i nie działać zbyt silnie na delikatne nerwy. Literatura nasza w ostatnich czasach zdobyła się na swojskie, rodzime takie opowieści, które jednak są nieliczne i powinny być stosowane odpowiednio do rozwoju i charakteru dziecka. Bo przedwczesny rozwój dziecka jako anormalny jakkolwiek schlebia może fałszywej dumie rodziców, na dziecku samem odbija się neurastenją, przeczuleniem, nie mówiąc już o tem jak kaleczy sam umysł zarozumiałością, egoizmem i wynikającą zawsze z powyższych wad zawiścią.

Umysł dziecka, giętki i podatny z reguły, jest jednak co do samej pamięci w bardzo rozmaity sposób uposażony. Jedne umysły chwytają szybko, łatwo, ale powierzchownie zewnętrzne wrażenia, których ostrze ryje tylko kontury niezbyt wyraźne i łatwo zacierające się lub płaczące z konturami innych odbitych już albo później odbijanych

wrażeń. Jest to pamięć nietrwała, równie łatwo przyjmująca się jak i ulatująca. O wiele już lepszą jest pamięć mozolnie przyswajająca je silnie i stale. Pamięć taką można wyrobić, zmniejszyć trudności w samem ogarnianiu przedmiotu, nie tracąc nic z jej trwałości. Ideałem pamięci zaś jest połączenie łatwego przyswajania z trwałością i do tego powinno właśnie dążyć pierwsze domowe wychowanie dziecka.

Oczywiście wszystkie te najprymitywniej rozdzielone gatunki pamięci mają każdy swoje niezliczone stopnie i odmiany. Przy wyrabianiu jednak każdego z dwóch pierwszych, aby dojść do trzeciego, baczyć należy na to aby pamięci nie przesilić, bo wtedy pęka ona zupełnie niby przeciągnięta struna, lub traci swą moc niby przepracowany muskuł.

Łatwość i trwałość chwytania wrażeń zależy w prostym stosunku od napięcia i współdziałania przytem ilości zmysłów. Wonna, barwna i koląca róża utkwi prędzej w pamięci dziecka niż naprzykład nikły, bezwonny kwiat stokroci. Różowe jedwabne w dotknięciu, pachnące i smaczne jabłko prędzej utkwi w pamięci Mani lub Michasia niż niepozorne, szare ziarnko maku, lub nawet cała makówka. Im liczniejszemi zatem furtami zmysłów dostaje się dane wrażenie do mózgu dziecka, tem jego utrwalenie jest łatwiejsze i trwalsze. Dlatego też dziecko lubi obrazki i chętnie słucha opowiadań o tem co przedstawiają i dlatego dziecięce książki nie mogą mieć za wiele tych obrazków szczególnie barwnych. W tym wypadku u malutkich nawet dzieci przyjmuje się wrażenie szybciej ponieważ działa z dwu stron, na zmysł zwroku

i na zmysł słuchu. Znane są 3—4 letnie dzieci, które po częstszem oczywiście głośnem czytaniu im, zobaczywszy obrazek w swej książeczce wyczytują z największą dokładnością przynależny do niego wierszyk.

Dziecku powinien każdy wierszyk, czy opowiadanie i każde konkretne pojęcie utkwić dokładnie w pamięci, co się osięgnie przez częste przypominanie i przedstawianie danego przedmiotu z coraz to z innej strony i coraz innem oświetleniu i pod coraz innym kątem. Niezmiernie jednak wielką wagę przykładać należy do stopniowania tych podawanych pojęć, aby przechodzić od najłatwiejszych i pojedynczych do coraz trudniejszych i bardziej złożonych. Stopniowanie to nie powinno następować zbyt szybko, aby utrzymać normalny rozwój umysłu i pamięci dziecka, zawsze jednak powinno oddziaływać na możliwie jak największą ilość zmysłów.

Zważywszy dalej, że umysł dziecka inny jest w myślowym procesie niż umysł dorosłego człowieka, trzeba dawać pilne baczenia na to, aby w linjach pojęcia nie było niedociągnięć i luk, przez które ten nie wysubtelniony jeszcze, ale już wartki umysł mógłby się wymknąć i zdążać do wcale niepożądanych celów i wyników. Do tego konieczna jest ogromna wyrozumiałość i cierpliwość. Dziecko zaciekawione przedmiotem zadaje niespodziewane czasem, wprost, nieobliczalne pytania, na które musi się dać jasną przystosowaną do wieku i rozwoju dziecka odpowiedź.

Nawet kwestye drażliwe, poruszane nieświadomie przez dzieci powinny spotkać się z prawdopodobną, ale zawsze jasną odpowiedzią, aby tem

więcej nie zostawić śladu wątpliwości w podejrzliwym a wszędzie myszkującym umyśle dziecka, do czego zbywanie pytania tem większe pole daje. Dziecko nie umie jeszcze myśleć, lecz uczy się dopiero, więc też łatwo zbłądzić może przed czem go strzedz należy jak i przed każdym fizycznym wypadkiem.

Prócz łatwości pamięci, rozwijać należy jej rozciągłość i trwałość. Przy wszystkich trzech zaletach pamięci trzeba ustawicznie kierować myślą dziecka, bo tego, do czego ono samo myślowym procesem dochodzi nie zapomni łatwo i obejmie dokładnie. Osiąga się przez to i korzyść nauki myślenia i pewną samodzielność u dziecka, co w przyszłości może tylko dobre wydać owoce. Z drugiej zaś strony wyrabiać rozciągłość pamięci należy przez utrwalanie w niej coraz to odmiennych przedmiotów, z początku w jak najmniejszej ilości w miarę rozszerzenia horyzontu pamięciowego, w coraz to większy i co do ilości i co do różnorodności. W ten sposób pamięć stanie się nie tylko posłuszniejszą i giętszą, ale zyska na rozległości i zdolności zarówno różnicowania jak i kojarzenia pojęć.

W taki więc normalny, rozsądnie prowadzony sposób, umysł dziecka wolny od zbytecznych naleciałości jest dostatecznie użyźniony i niejako spulchniony pod szkolny siew nauki.

„O Matko Polko“ — pamiętaj, że im bardziej, „u syna twego błyszczy w źrenicach genjuszu świetność“, tem więcej baczyć nań powinnaś, tem większą odpowiedzialność przed społeczeństwem masz za ten kwiat, jeżeli go skrzywdzisz lub nie obronisz przed chorobą. Ostrożnie więc z miłością

wielką, ale rozsądną trzeba ten kwiat pielęgnować, obcinać szkodliwe, skracać zbyt wybujałe pędy, aby dać roślinę silną, nie żadnego broń Boże manekina sztucznego i sztywnego, ale na silnych, zdrowych podstawach szczepkę prostą, rozwiniętą należycie, a reszty dokona już ona sama przy pomocy szkoły i tej wielkiej choć często gorzkiemi łzami i krwią pisanej księgi, która się zowie, życiem.

Ale to co się zaszczepi, co się zasadzi na grządce dziecięcej duszy bywa zwykle największym skarbem i kompasem w dalszem życiu, bywa jego celem i środkiem, bywa bronią zarówno odporną jak i zaczepną. Baczcież więc Matki Polki aby wasze dzieci były dzielnymi córkami i synami Ojczyzny, bo i wy mimo dotychczasowego braku równouprawnienia jesteście bojowniczkami i na waszych barkach leży odpowiedzialność za przyszłość pokoleń.

JADWIGA WIERZBIŃSKA.

Dla Dzieci.

Powinszowania imieninowe.

Ojcu:

I.

Ani mi tego wymarzyć,
ani mi tego wyśpiewać,
czemby Tatusia obdarzyć,
jakie mu skarby rozsiewać.

Więc zanim jeszcze zmądrzeję
i w słów doborze wyćwiczę,
niech Tatuś ze mnie nie śmieje,
że życzeń spełnienia życzę!

II.

Czemu Tatusiu na wiosnę
kwitną i kwiaty i drzewa
i takie wszystko radosne
i słonko złote dogrzewa!

A mnie w duszyczce coś śpiewa:
życzyć Ci zanim dorosnę,
niech Bozia na Ciebie zlewa
wciąż jeno kwiaty i wiosnę!

III.

Mówili mi, mówili mi,
że bardzo gdzieś daleko
pałac z kamiemi drogich lśni
za siódmą górą i rzeką.

A mnie się mrzy, a mnie się śni
Tatusiu, sen echowy,
że jabym więcej życzył Ci,
niż pałac brylantowy!

Matce:

I.

Moja osoba maleńka
życzenia bardzo ma duże
i chce, by moja Mateńka
kwitła nam zawsze jak róże,

by moja duszyczka mała
miała malutkie okienko,
byś resztę życzeń ujrzała
moja, jedyna Mateńko!

II.

Gdybym ja moja Mamusiu złota
skrzydełka miała,
toby Ci słonka i gwiazd jasnota
u nóg leżała.

Ani przylepić, ni przypiąć szpilką
skrzydełek dwoje,
więc Mamie kładę pod nóżki tylko
życzenia moje!

III.

W imienia dzień Twój drogi,
miłość odwieczna
wiedzie całować Ci nogi,
Matuś serdeczna! —

I nie mam, choćby się płonić,
nic Ci darować,
ot! idę do stóp się skłonić,
rączki całować.

IV.

Puść mnie Mamo na wieczór Janowy,
puść mnie w boru tajemniczy chłód —
ja ci za to w dzień imieninowy
dam paproci rozkwieconej cud!

Dziadkowi:

Pod Krzyż gdzie wisi Pan Bóg-Człek
ja składam rączki moje:
daj Dziaduniowi długi wiek
i usuń niepokoje.

Babuni:

Wciąż o tem myślę — jaka też to szkoda —
trzeba zapytać się było dziewczyny,
co baśń mówiła, gdzie „żywiąca woda“
i Babci przynieść jej na imieniny.

A tak, — z próżnemi przychodzę rączkami
i tylko Babciu moja kochająca,
życzenia składam pustemi słowami,
chąc by jak woda krzepiły żywiąca!

Katechecie:

Życzymy Tobie my mali Polacy,
abyś doczekał się póżnej siwizny,
by plon stokrotny wyrósł z Twojej pracy
dla Boga, Wiary świętej i Ojczyzny;
by Chrystus za Twą rozplenił przyczyną
chleb naszych czynów i miłości wino!

Nauczycielowi:

Oto się serca nasze dzisiaj garną
ze skromnym życzeniem dla Ciebie Panie,
by — jak gorczycy rozrosło się ziarno
w sercach: Ojczyzny i Boga kochanie,
by to, co wróg dziś wyrwać się stara
kwitło po wieki: Polska i w Krzyż wiara!

Najważniejsze zasady hygieny i zdrowia.

tratę zdrowia a w następstwie przewlekłą nieraz chorobę powoduje niejednokrotnie nieświadomość przyczyn cierpień jakie ród ludzki nawiedzają.

Nader cenne w tym kierunku wskazówki podaje Dr Breyer w swem dziele p. t. „Lekarz domowy“, a które niżej podajemy:

Czystość duszy i ciała w najobszerniejszem tego słowa znaczeniu, stanowi konieczny warunek zdrowia. Że złe namiętności, gniew, zazdrość, chciwość i t. d. są w stanie podkopać zdrowie, w to już obecnie nikt nie wątpi.

Czystość ciała musi być wewnętrzną i zewnętrzną. Zewnętrzna czystość polega na czystem utrzymaniu skóry, błon śluzowych, zębów, włosów, paznogci, wewnętrzna na utrzymaniu czystości krwi, przewodu pokarmowego i innych organów wewnętrznych. Czy to zależy od naszej woli? — zapyta niejeden. Tak jest, zależy! Wszak krew i organy wewnętrzne czerpią materyał z doprowadzonych pokarmów i napojów. Jeśli one będą odpowiednie tak jakościowo jak i ilościowo, to i cały organizm pozyska materyał odpowiedni.

Ztąd nie należy jeść częściej, jak co 4—5 godzin, ponieważ tak długiego czasu potrzebują pokarmy do strawienia. Nie należy jeść późno wieczorem, ponieważ żołądek we śnie nie trawi i niestrawione pokarmy zalegają noc całą żołądek i ulegają gniciu i fermentacyi. Nie należy jeść niere-

gularnie, zbyt dużo, lub z pośpiechem, pokarmy zbyt gorące, zbyt zimne. Przestać jeść wtedy, kiedy najlepiej smakuje.

Należy unikać spirytusowych trunków, potraw zbyt korzennych, mocnej kawy, herbaty, starych marynat, nieświeżych wędlin i popsutych serów. Najlepszym napojem jest świeża, niezbyt zimna i w niezbyt wielkiej ilości woda.

Mięso, zawierające w sobie szkodliwe pierwiastki przemiany materyi ustroju zwierzęcego, jest również pokarmem mniej wartościowym, ztąd należy w spożywaniu mięsa zachować miarę, najlepiej jeść go tylko raz na dzień i to jako dodatek do jarzyn, potraw mącznych i owoców. Wiele uporczywych chorób powstaje z nadmiernego używania mięsa, a dyeta jarska jest bardzo często środkiem leczniczym. Inne względy, jak niemoralność zabijania zwierząt, taniość środków roślinnych i t. d. również nie są bez znaczenia. Pokarmy roślinne i owoce, obok swej wielkiej wartości odżywczej, mają nadto znaczenie jako ciała, pobudzające przewód pokarmowy do energicznych ruchów, ztąd powodują one dobre trawienie i zapobiegają zatwardzeniu.

Znaczne ilości piwa szkodzą nietylko przez zawartość alkoholu, lecz także przez nadmierną pracę, jaką serce wykonać musi, przeprowadzając tak wielkie ilości płynu przez naczynia krwionośne; ztąd częste u piwoszów wady serca, znane w Bawaryi jako „serce piwne“ (Bierherz).

Płuca przyswajające nieodzowny dla tkanek tlen i wydalające pierwiastki zużyte, wystawione na działanie nagłych zmian temperatury, pyłu, prochu, dymu, ulegają bardzo często ciężkim scho-

rzeniom. Dlatego należy pilnie unikać owych szkodliwych czynników, dbać o czyste powietrze, okno często otwierać, unikając z drugiej strony przeciągu. Przebywanie w górach, lasach, ogrodach, może nawet daleko posunięte choroby piersiowe wyleczyć. Kto chce być rzeczywiście zdrowym, powinien nawet w nocy okienko uchylić, a wszelkie obawy zaziębienia i t. d. należy zaliczyć do szkodliwych przesądów.

Równie ważnym organem wydalającym pierwiastki trujące jest skóra; wystarczy znajdujące się w niej otwory zatkać, n. p. przez polakierowanie, aby szybką śmierć sprowadzić. — Utrzymanie skóry w czystości jest nieodzownym warunkiem zdrowia, a do tego służą zmywania i kąpiele. Tosamo dotyczy ust, które należy myć po jedzeniu, a już przynajmniej raz na dzień, i to wieczorem, aby usunąć gnijące i psujące zęby cząstki pokarmów.

Należy nadto pamiętać, że w przenoszeniu chorób nie małą rolę odgrywają owady, jak komary, pchły, muchy. Organtyna przymocowana do ram okien chroni przed muchami, a kosztuje zaledwie parę centów, a przecież pomimo to wielu woli nie spać, oganiać się ciągle i muchy z mleka wyławiać, nie mówiąc już o wstrętnem zanieczyszczaniu ścian, naczyń i sprzętów.

Co do odzieży, to powinna być obszerna, zastosowana do pory roku. Ściskanie się gorsetami wytwarza prawdziwe kaleki z rozdwojoną wątrobą, pokrzywionymi żebrami, dotknięte niejednokrotnie blednicą, wrzodem żołądka i t. d. Obuwie

powinno być dostosowane do nogi i nie powinno kaleczyć, ani obiegu krwi tamować.

Mieszkanie w świeżych murach, lub stoczone grzybem i wilgotne, jest dla zdrowia zabójcze. Swiatło słoneczne oczyszcza powietrze i niszczy zarazki, ztąd mieszkania słoneczne są najzdrowsze.

Farby i tapety zielone i różowe zawierają często szkodliwy arszenik. Największy pokój powinien być przeznaczony na sypialnię, a nie na salon. Sen największą ma wartość w godzinach przed północą.

Praca fizyczna jest koniecznym warunkiem, dlatego ludzie pracujący umysłowo, powinni ją zastąpić przechadzką, gimnastyką, sportem (na świeżem powietrzu, a nie na sali!). Przechadzka w czasie silnych upałów, wielkiego mrozu, wiatru, wilgoci i mgły nie jest zdrowa. Praca umysłowa zbyt natężona i długotrwała może spowodować najzgubniejsze skutki.

Zmuszanie dziecka niezdolnego do nadmiernej pracy umysłowej, jest szkodliwe i bezcelowe, taksamo męczenie po za godzinami szkolnemi grą, nauką języków i t. d. Cóż mu przyjdzie z owych talentów, jeśli zdrowie straci, poświęcając czas przeznaczony na odpoczynek, nauce?

Sen poobiedni jest szkodliwy z tychsamych przyczyn, co i późna wieczerza. Z drugiej strony szkodzi również ciężka praca fizyczna, lub umysłowa, bezpośrednio po obiedzie podjęta. Duża ilość płynów, spożywana w czasie jedzenia rozcieńcza soki żołądkowe i utrudnia trawienie. Pić należy tylko wówczas, kiedy się ma pragnienie. Potrawy korzenne, sfermentowane, zepsute, wprowadzają do krwi wiele ciał szkodliwych, które mogą zaraz, lub

z czasem wywołać w organach wewnętrznych ciężkie zaburzenia.

Niezdrowem jest również pieczywo zbyt świeże, potrawy przechowywane w naczyniach miedzianych i mosiężnych niepobielonych, lub glinianych bez polewy, niezdrowo połykać pestki, jeść dużo słodyczy. Obok trunków przyczyną wielu chorób jest nadużycie tytoniu, działające szkodliwie na żołądek, płuca i serce.

„Zdrowy duch w zdrowem ciele!“ Słowa te powinny być jedynie hasłem do równomiernego rozwoju duszy i ciała. Przedewszystkiem duszy, albowiem gdzie duch zdrowy i silny, tam niemal zawsze, pomimo słabe i wątłe ciało, cel bywa osiągnięty; gdzie jednak duch słaby i ulegający złemu, tam rychło, nawet najzdrowsze ciało, ulega w walce, nie mając siły przewodniej, skupiającej miliardy komórek w jedną całość, urządzoną rozumnie i celowo.

Że tak jest, poucza nas doświadczenie codzienne. Iluż to dzielnych i wielkich przewodników ludzkości miało ciała słabe i schorowane, a iluż znowu ludzi, hojnie obdarzonych tak zdrowiem, jako też wszelkiemi dobrami ziemskiemi, traci wszystko, jedynie dlatego, że rodzice nie kształcili duszy, dbając tylko, by ich dziecko miało obfitą warstwę tłuszczu i dużo chaotycznych wiadomości w głowie.

Widzimy więc, że silny duch jest nieodzownym warunkiem zdrowia; co więcej, może on siłą woli chorobom zapobiegać i wyleczenie przyspieszyć. Prawda ta, oparta na wiekowem doświadczeniu, znajduje obecnie uznanie powszechne.

Dlatego zwracamy uwagę zarówno na duszę jak i na ciało! Starajmy się by pokarm duszy był

dobry i zdrowy! Pielęgnujmy myśli wzniosłe, a unikajmy ich, nawet gdyby głoszono, że to przewodnicy ludzkości. Gdyż nie ma większego nieszczęścia jak utrata wszelkiej nadziei, wszelkiej wiary w celowość pracy i życia.

Obraz przedstawiający widok wstrętny i nic więcej, może być doskonale namalowany i może nawet budzić podziw znawców, lecz czy go kto kupi? To samo dotyczy, a nawet więcej, współczesnej literatury; zasadniczej różnicy nie ma, czy ktoś maluje pędzlem lub słowem. Mnóstwo chorób duszy i ciała ma swe źródło w literaturze, a owe pisma, które stale na pierwszej stronie umieszczają opisy i rysunki wszelakich zbrodni szerzą wpływ jaknajszkodliwszy.

Ponieważ ciało nasze powstaje z materyału dostarczonego w postaci pokarmu i napoju, nie jest więc obojętnem, czem się żywimy. A jednak większość ludzi uważa ciało swe za ogniotrwałe retorty i sądzi, że może ono znieść bezkarnie pokarmy w najwyższym stopniu szkodliwe i w ilościach nadmiernych. Alkohol, ostre korzenie, ciężkie tłuszcze, kawa, herbata, mięso: oto zwykła dyeta przeciętnego człowieka.

Co gorsza pożywienie tego rodzaju przyswajają sobie mieszkańcy wiosek; ztąd coraz bardziej szerzą się suchoty, skrofle, krzywica i równocześnie upada moralność.

Kawa, mięso, trunki, podniecają przedwcześnie nerwy, i życie płciowe i wiodą pośrednio do wszelkiego rodzaju nadużyć, a nawet do występku i zbrodni.

Wielu mogłoby błędnie sądzić, że słowa powyższe dotyczą jedynie alkoholu, a kawę i mięso

uważają za nieszkodliwe. Tymczasem wiadomą jest przecież rzeczą, że kawa zawiera truciznę podniecającą nerwy t. zw. koffeinę, a mięso cały szereg trucizn należących do t. zw. alkaloidów.

Tak kawa jak i mięso spożywane w zbyt wielkich ilościach, są przyczyną poważnych zmian we krwi, nerwach i organach wewnętrznych, a rak, artrytyzm, katary żołądka i różne ciężkie choroby nerwowe w większej części im zawdzięczają powstanie.

A ponieważ tak dusza na ciało, jak i odwrotnie, ciało na duszę oddziałują, więc temsamem pośrednio i pokarmy na nasze usposobienie, charakter, wolę wpływają. Wraz z mięsem spożywamy obok trucizn, pierwiastki budzące w nas instynkty zwierzęce.

Ponadto twierdzenie jakoby mięso było pożywniejsze niż jarzyny i potrawy mączne jest błędne. Pokarmy jarskie co do pożywności nietylko nie ustępują mięsu, lecz mają nawet o wiele większą wartość.

Krew żywiących się mięsem ulega daleko szybciej gniciu, aniżeli jaroszów, ztąd nawet ciała zmarłych, odżywiających się za życia pokarmami roślinnymi, 3 razy dłużej opierają się gniciu, aniżeli mięsożernych.

Mięso jest materyałem już zużytym, ponieważ zwierzę pracowało i zanieczyściło go wielu odpadkami; tymczasem w nasionach znajduje się niezużyta jeszcze siła życiowa.

Obliczono, że 60 do 90% zwierząt, na rzeź przeznaczonych, wykazuje ponadto większe lub mniejsze zmiany chorobowe, a przecież mięso

z tych zwierząt jest pierwiastkami owych chorób przesycone.

U Hindusów, którym religia zabrania zabijać zwierzęta, — porażenie, choroby wątroby, rak, suchoty są prawie nieznane, taksamo u Nowo-Zelandczyków, którzy nigdy nie jadają mięsa.

Uczeni dowiedli, że dla pracy mięśniowej służą głównie węglowodany, a cukier powstający z pokarmów roślinnych jest głównym czynnikiem energii.

I ludowi naszemu chyba nic pod tym względem do niedawna nie można było zarzucić; żywiąc się wyłącznie mlekiem i zbożem był rosły, piękny, wytrwały i nie wiedział co to suchoty.

Z tego wniosek, że żywić się należy przedewszystkiem pokarmami roślinnymi i nabiałem, a jeśli ktoś już do mięsa przywykł, to niechże przynajmniej ilość ograniczy; niech spożywa tylko raz na dzień i to z dwoma postami w tygodniu.

Post ma znaczenie nietylko religijne, lecz także hygieniczne, a człowiek stosujący się do tych przepisów ciało i ducha wzmocni i odpornymi na szkodliwe wpływy zewnętrzne uczyni.

Gospodarstwo.

Gastronomia.

Środki spożywcze.

Najważniejszą rolę w życiu ludzkiem odgrywają środki spożywcze. Zdrowie człowieka jest zależne w przeważnej części od spożywania zdrowych, naturalnych pokarmów. Skoro w organizm ludzki wprowadza się pokarm sposobem sztucznym sporządzony, zawierający nieraz substancye przy częstem użyciu szkodliwe a przynajmniej niepożywne, organizm ten nie może nawet do przeciętnego wieku ludzkiego należycie funkcyonować i wcześniej, czy później musi reagować w formie dolegliwości żołądka, nerek, jelit i innych organów ciała.

Aby uchronić się przed smutnemi następstwami ze spożywania fałszywych środków spożywczych wynikłemi, koniecznem jest zapoznanie się z pochodzeniem, cechami i formą towarów jakie się w handlach spożywczych kupuje a temsamem odróżnienie dobrego i zdrowego środka spożywczego od falsyfikatów, które niestety spotkać można w niektórych niesumiennie prowadzonych handlach.

Systematycznie więc w każdym roczniku „Niezapominajki" informować będziemy W. Szan. Czytelniczki w tej zaiste żywotnej sprawie, omawiając w miarę miejsca poszczególne środki spożywcze.

Najpowszechniejszym artykułem spożywczym jest:

Kawa.

Kawa jest owocem drzewa kawowego, za którego kolebkę uchodzi kraina Koffa w Afryce.

W r. 1450 hodowlę drzewa kawowego przeniesiono do Arabii, gdzie się znakomicie przyjęła. W dwieście lat później Holandczycy przenieśli drzewo kawowe na wyspę Jawa i założyli tam wielkie plantacye. Około r. 1720 Portugalczycy zakładają plantacye kawy w Brazylii.

Drzewo kawowe kwitnie najobficiej w miesiącach październiku i listopadzie. Kwiat jest biały o woni silno balsamicznej. Z kwiatu tworzy się owoc podobny do naszej czereśni. Owoc ten ma mięso słodkie a w środku zawiera jedno lub dwa ziarna kawowe, obciągnięte cienką pergaminową powłoką. Ziarna kawowe otrzymane z jednoziarnistego owocu nazywają się w handlu kawą perłową, nie wpływa to samo atoli na różnicę dobroci kawy. Dobroć kawy jest zależną od należytego zbioru owocu, zręcznego i umiejętnego wydobycia i oczyszczenia ziarn kawowych. Zbiór przypada na miesiąc maj. Po zerwaniu owocu z drzewa suszy się go na słońcu przez 3—5 dni, następnie za pomocą specyalnych młynków usuwa się zeschłą powłokę mięsistą, a po przesianiu suszy się znów na słońcu. Najwięcej starań przy żniwach kawowych dokładają Holandczycy, dlatego też kawa pochodząca z Jawy do najlepszych należy gatunków.

Kawa importowana obecnie do Europy. nie jest zupełnie gotowa do użytku: skórka pergaminowa nie jest jeszcze usunięta. Czynności tej dokonuje się przeważnie w portach europejskich (Havre, Tryest i t. d.), w których znajdują się najnowsze urządzenia do czyszczenia kawy. Odpadki mniej wartościowe sprzedaje się pod nazwą „Triage."

Ziarno kawowe, długości 6—20 mm, ma po

płaskiej stronie rowek, w którym widać jeszcze zazwyczaj ślady owej cieniuteńkiej skórki. Barwa ziarna jest dość różnorodna, zależnie od gatunku i pochodzenia, ciemno-zielona i dochodzi do żółtej. Towar wyborowy, odleżały, jest zwykle brunatny i nosi maleńkie dziurki, które są specyalnie cechą szczególnie wyśmienitych gatunków kawy. Zapachu ziarno surowe prawie wcale nie wydaje, smak jego kwaskowy. Składniki ziarna są następujące: 38 procent celulosy, tłuszczu i cukru po 11 proc., białka 12 proc., koffeiny 1 prc. Ostatni składnik jest najwięcej w danym wypadku miarodajny.

Kawę pali się przy temperaturze ca. 250^0 w wielkich blaszanych naczyniach. Palarnie znajduje się dziś w każdym nieomal mieście. Po paleniu ziarno przyjmuje barwę ciemno-brunatną, prawie czarną i pęcznieje znacznie, przytem traci ca. 20 procent swego ciężaru.

W handlach naszych spotykamy najwięcej bo prawie $^3/_4$ gatunków kawy brazylijskiej i są to gatunki średniej dobroci, sprzedawana pod nazwami: Santos, Rio, Bahia.

Lepszą od brazylijskiej jest kawa pochodząca ze środkowej Ameryki, która w handlu ma nazwę Costarica, Guetemala, Columbia.

Bardzo dobre gatunki kawy pochodzą z Indyi Wschodnich. Gatunki te ogólnie zwane azyatyckie, noszą nazwy od miejsc pochodzenia: Jawa, Sumatra, Menado, Ceylon.

Najlepszą i nader aromatyczną jest kawa arabska zwana Mokka.

Dobroć kawy jako napoju, zależna jest w pierwszym rzędzie od domowego przechowywania ziarn kawowych.

Przedewszystkiem trzeba baczyć na to, aby surowe ziarno nie leżało w pobliżu rzeczy wydających silną woń, jak n. p. nafta, mydło i t. p. gdyż ziarno wonią tą szybko przejdzie i traci przez to ogromnie na dobroci a jest prawie niemożliwem woń tę usunąć. Przy palonej kawie koniecznem jest zważać, aby była zawsze szczelnie zamkniętą, ponieważ kawa znajdująca się w otwartem naczyniu bardzo szybko traci aromat i staje się wobec tego mniej wartościową. Dlatego też każda gospodyni winna kawę przechowywać nie w schowkach papierowych lub drewnianych, lecz w pudełkach blaszanych. Blacha bowiem tak łatwo aromatu nie przepuszcza jak drzewo. Dobre w użyciu są także naczynia porcelanowe z hermetycznem zamknięciem.

Bardzo często spotykamy się w handlach z kawą, pięknie błyszczącą. Błysk taki nie jest naturalny, lecz sztucznie wywołany za pomocą farby jak indigo, błękit pruski i t. p. Błysk można też osiągnąć, mięszając paloną kawę z domieszką cukru lub żywicy.

W ostatnich latach pojawiła się w handlu kawa mielona. Zazwyczaj jest to fakrykat nędzny i preparowany z małowartościowych składników, jak n. p. palonego chleba, wątroby wołowej lub końskiej i różnych chemikaliów. Zfałszowanie można tylko na drodze badania chemicznego dobrze rozpoznać. Najlepiej więc kupować kawę w ziarnach i zemleć w domu. Dobrą kawę można z zupełnem zaufaniem nabywać w Krakowie u Firm: Jawornicki, Rynek. — Suski, Grodzka. — Szarski, Rynek. — Hawełka, Rynek. a na prowincyi w Kółkach rolniczych.

W przyrządzaniu kawy jako napoju należy, ile możności, używać maszynki z filtrami. Koszt takiej maszynki niewielki, a przy łatwem zastosowaniu jej i przy użyciu wody twardej, otrzymuje się, smaczny aromatyczny napój. Zaznaczyć tu należy że częste używanie kawy wpływa ujemnie na zdrowie, kawa bowiem, jak wyżej widzimy, zawiera w sobie składnik (koffeina) działający szkodliwie na nerwy i cyrkulacyę krwi.

Surogaty kawowe. Cykorya.

Ponieważ kawa jest dla wielu ubogich rodzin za drogą, trzeba ją było zastąpić czemś innem tańszem, co powoduje podobny smak i kolor napoju. W tym celu powstały najrozmaitsze surogaty kawy. Prócz tego używanie kawy jest zwłaszcza dla dzieci bardzo szkodliwe, a zatem postarano się dla nich o napój podobny do kawy, który jednakże nie jest szkodliwym.

Ze wszystkich surogatów kawy najstarszym i najwięcej rozpowszechnionym jest cykorya. Cykoryę wyrabia się z korzeni rośliny, zwanej cykorya, a hodowanej głównie w Bawaryi, Czechach a także w Galicyi w okolicach Skawiny. Korzenie tej rośliny myje się, suszy i miele na pył, który się następnie urabia na ciasto, dodając mąki z buraków.

W handlu cykorya pojawia się pod najrozmaitszemi postaciami i nazwami.

Kawa figowa, wyrabiana z suszonych, mielonych fig, również jest często w użyciu. Smak słodkawy, kolor zaś ciemno-brunatny.

Szeroko rozpowszechnioną jest obecnie kawa słodowa i jęczmienna. Jest to zwykły palony jęczmień lub słód. — Zwłaszcza dzieciom podaje się napój z tych ziaren jako zdrowiu zupełnie nieszkodliwy.

U nas w handlu najczęściej znachodzi się marki surogatów kawy: cykorya Francka, Kolba, i kawa słodowa Kneippa.

Najbardziej polecenia godny jest krajowy wyrób kawy słodowej Wolnego, która przewyższa swą dobrocią wszelkie inne tego rodzaju wyroby.

Kakao.

Owoc drzewa kakaowego, którego kolebką jest Equador, skąd też eksportują najlepszy gatunek kakao. Brazylia jak również Kamerun hodują także kakao, lecz gatunki to mniej wartościowe.

Pestki kakaowe mają formę migdałów, są 28 mm. długie, o mniej lub więcej brunatnej barwie. Skorupka pestki jest cienką i łamie się bardzo łatwo. W jej wnętrzu znajduje się ciemno-brunatne tłusto połyskujące jądro, które pod lekkiem ciśnieniem rozlatuje się w kawałki. Smak jądra jest gorzkawy i tłusty, zapach mało aromatyczny. Jądro składa się z 50% tłuszczu, stąd właśnie pochodzi wielka pożywność kakao. Smak oraz barwę nadaje składnik zwany „czerwień kakaowa“.

Do Europy przychodzi kakao przeważnie jeszcze w pestkach. Tu dopiero pali się przy niskiej temperaturze pestki w blaszanych naczyniach, podobnie jak kawę, usuwa się skorupkę i miele jądro zapomocą specyalnych młynków na miękką

masę. Następnie wyciska się z tej masy część tłuszczu, który się sprzedaje jako masło kakaowe. Masło to ma dość silny zapach kakao. Pozostałość zaś miele się na mąkę, którą sprzedaje się jako kakao do przyrządzania napoju.

Właśnie w tym artykule zachodzi bardzo wiele podróbek, a mianowicie przez domieszki najrozmaitszego rodzaju zabarwianych mąk. Dochodzenie fałszerstwa jest niezmiernie trudnem, dlatego przy zakupnie kakao trzeba liczyć wyłącznie na sumienność kupca. Najwięcej są znane firmy holenderskie i sprzedają je wyłącznie w oryginalnych opakowaniach. Nie można atoli przenosić je nad firmy krajowe. Znakomite kakao posiada krajowa fabr. Michalika w Krakowie.

Ukazuje się w handlu także t. zw. owsiane kakao, słodowe kakao i t. p. Są to mieszanki mąki odnośnej z kakao. Cena ich jest znacznie niższą od prawdziwego czystego kakao. Najwydatniej pożywne jest kakao przyrządzone z jednej łyżki stołowej proszku kakao, takiej łyżki mączki cukrowej i jednego żółtka na filiżankę mleka.

Czekolada.

Czekolada, jest to fabrykat składający się z kakao i 50—80% cukru z domieszką wanilii. Sposób fabrykacyi jest najrozmaitszy. W kraju naszym posiadamy już renomowane fabryki czekolady, dlatego wszelkie „milch schocolady" powinny być wyrzucone poza nawias konsumcyi polskiej.

Polecenia godne są czekolady Siermontowskiego i Piaseckiego z Krakowa.

Herbata.

Niemniej jak kawa popularnym napojem jest herbata. Ojczyzną krzaka herbacianego są Chiny i Japonia. Dziś uprawia się także herbatę w Azyi Wschodniej. Napój herbaciany powstaje, jak wiadomo, z naparzania liści herbacianego krzaka. Liście herbaciane zbiera się z krzewów 3—4 razy do roku, jednak najlepszy gatunek herbaty dostarcza pierwsze liściobranie, marcowe, mianowicie tak zwaną herbatę „cesarską". Następne zbiory są nieco mniej wartościowe.

Osuszanie i przyrządzanie do użytku herbaty jest również jak przy kawie skomplikowane i wymaga pewnej umiejętności.

Przyrządzanie herbaty odbywa się również ze stosowaniem kolorów czarnego i zielonego. I jeden i drugi kolor nie wpływa wcale na dobroć herbaty, a zależny jest jedynie od sposobu suszenia zbiorów liściowych. Pewniejszą atoli jest herbata czarna, gdyż nieraz celem piękniejszego zabarwienia zielonej herbaty używa się często sztucznych środków a dla otrzymania lepszego aromatu dodaje się kwiecia jaśminu lub innych roślin.

Liście herbaciane mają kształt przydługawej lancety, której brzeg jest równo ząbkowany. Od środkowej łodyżki rozchodzi się po obu stronach 5—7 nerwów. Herbata posiada 2—4% teiny, która działa również jak koffeina podniecająco; przyjemny aromat i smak sprawiają rozmaite oleje eteryczne oraz garbnik, których jest 10—25%. Dobra herbata traci w czystej wodzie 33% swego ciężaru.

Odpowiednio do pochodzenia rozróżnia się herbatę chińską, japońską, wschodnio-indyjską, jawską, burbońską i brazylijską. Najwięcej herbaty dostarczają Indye Wschodnie (85 mil. kg.), następnie Chiny (70 mil.) Cejlon (66 mil.)

Najczęściej zachodzące w handlu gatunki czarnej herbaty są: Pekko, składająca się z najmłodszych liści, zwiniętych w nieregularne trąbki koloru szaro-brunatnego; Souchong, ze starszych grubych do 2 cm. szerokich liści, zwijanych w długie czarno-szarawe trąbki, odznacza się silnym aromatem i smakiem. Kongo, czarna z grubych, w poprzek w nieregularne trąbki zwijanych liści; Oolong, koloru żółto brunatnego aż do zielono-brunatnego odznacza się przyjemnym zapachem.

Z pomiędzy gatunków indyjskich najlepsze są Rangalla i Assam; japońska herbata pojawia się najczęściej sproszkowana. Eksport najlepszej indyjskiej herbaty ma krajowa firma A. Hawełka w Krakowie, zaś chińskiej, firma: Juliusz Grosse, w Krakowie.

Oprócz wyżej wymienionych czystych gatunków pojawia się zwłaszcza w handlu detalicznym bardzo wiele mieszanek z nich. Niełatwą jest rzeczą poznać się na jakości herbaty. Większe handle utrzymują celem poznawania gatunków, specyalnych znawców, co jest koniecznem także z powodu licznych fałszerstw, jakie się w tym artykule dzieją. Herbatę fałszują w kolosalnych rozmiarach w Azyi i Europie. Chińczycy bardzo często fałszują herbatę przez farbowanie podlejszych gatunków aby zaś zwiększyć ciężar herbaty mięszają ją z opiłkami żelaza. Farbowaną herbatę można łatwo poznać jeżeli się listek herbaty zwilży i roze-

trze między cienką bibułę. Jeżeli herbata jest farbowaną wówczas bibuła się zafarbuje, jeżeli nic, bibuła pozostaje czystą.

Najzwyklejszem fałszowaniem herbaty, praktykowanem nieraz przez nieuczciwych kupców jest dodawanie do herbaty liści innych roślin jak np. dębu, jasionu i wierzby, a bardzicj niegodziwszym środkiem jest osuszanie raz już zużytych liści herbacianych i sprzedawanie jako świeżą herbatę z domieszką tarniny. Ten ostatni sposób fałszowania jest bardzo rozpowszechniony, dlatego bez względu na zachwalane nieraz „oryginalne“ opakowanie, herbatę należy kupować w sklepach o wypróbowanej rzetelności właściciela. W Krakowie polecenia godne są firmy: Hawełka, Rynek, Jawornicki, Rynek — Suski, Grodzka. — Szarski, Rynek (specyalna herbata z marką „wieża“), zaś na prowincyi sklepy Kółek rolniczych, gdyż te posiadają prawdziwy gatunek z centrali krakowskiej.

Herbatę tak samo jak kawę należy przechowywać w szczelnie zamkniętych naczyniach blaszanych w miejscu chłodnem, lecz nie wilgotnem. Najlepszy napój herbaciany uzyskuje się, ile możności przy użyciu samowara i wody miękkiej.

Zbyt częste używanie herbaty ze względu na składnik t e i n a jest szkodliwem dla organizmu ludzkiego.

Dalszy ciąg rozprawy o środkach spożywczych dla braku miejsca odkładamy do następnego rocznika.

Hygiena kuchni.

Gdziekolwiek hygiena główna podstawa zdrowotności powinna być pielęgnowaną, to chyba najbardziej w kuchni. — Kuchnia, jest to laboratoryum gastronomiczne, dostarczające pożywienia ludzkiemu organizmowi, winna być bezsprzecznie urządzona postępowo, z dostosowaniem zasad hygieny. Wprawdzie w niejednej rodzinie warunki bytu materyalnego nie pozwalają na urządzenie kuchni według nowoczcsnych wymagań, ale i przy dawnym systemie da się stosować hygienę w całej rozciągłości — trzeba tylko dobrej woli.

Porządek zewnętrzny kuchni znamionuje gospodynią, czystość więc świadczy, że gospodyni kochając ją, pojmuje zasady hygieny i zgodnie z duchem postępu idzie naprzód. Natomiast brud i niechlujstwo świadczą ujemnie o danej gospodyni, a co gorsza zamieniają kuchnię w siedlisko rozmaitych bakcyli, robactwa i trujących miazmatów.

Rzecz oczywista, że potrawy przyrządzone w kuchni czystej przynoszą organizmowi ludzkiemu większy pożytek, chroniąc go zarazem od możliwości zetknięcia się z zarazkami chorobowymi.

Kuchnia powinna być widna, ściany jej, jeżeli już nie kaflowe, to stanowczo pokostowane a jeśli i na to zdobyć się nie można, należy przy malowaniu kuchni do farby malarskiej dodać sporą dozę mleka i kleju i taką farbą dopiero pomalować ściany a wówczas glinka farbiana ze ścian

ścierać się i mięszać z potrawami nie będzie. Kolor farby powinien być biały, ściany malowane gładko bez żadnych deseni, gdyż w ten sposób łatwiej dostrzedz naleciałości i usunąć je. Należy stanowczo unikać sypiania w kuchni, bo to najważniejszy warunek hygieny.

Oprócz szafki podręcznej, stołu i naczyń, kuchnia nie powinna bezwarunkowo mieścić w sobie żadnych innych przedmiotów jak: łóżek, kanap, obrazów ściennych, szaf, wiszadeł ze sukniami i t.d. Jeżeli z konieczności musi który z wyż wymienionych przedmiotów pozostawać w kuchni, lub jeżeli ktoś zmuszony w niej sypiać, należy kuchnię codziennie bez względu na porę roku zaraz rano przez dwie co najmniej godziny odwietrzyć. Odwietrzanie kuchni winno nastąpić także po każdorazowem gotowaniu. Nie wolno zostawiać mokrych ścierek, rozlanych płynów, wody, tak aby te w kuchni przez dłuższy czas, lub noc zostawały, gdyż skutek tego jest wprost straszny. W kawałeczku mokrej ścierki pozostowionej w ciepłem miejscu (obok pieca) w ciągu jednej godziny wylęga się kilka milionów szkodliwych zdrowiu bakcyli. Należy wystrzegać się również pozostawiania odpadków jedzenia, gdyż te, jak również wilgoć, ułatwiają mnożenie się robactwa. Ludzie suszą sobie głowy nad wynalezieniem środka tępiącego doszczętnie karaczany i t. p., a przecież najniezawodniejszym środkiem pod tym względem jest bezwzględna czystość. Gdzie robak nie ma pożywienia, tam on bezwarunkowo żyć i mnożyć się nie może.

Mucha jest prawdziwą plagą kuchni. Dlatego też tak samo jak przy tępieniu innego robactwa, należy starannie usuwać wszelkie okruszyny i od-

padki pożywienia. Do szybszego wytępienia much skutecznie pomocnym jest lep na muchy, w który każda kuchnia winna być zaopatrzona. Mięso surowe należy strzedz przed muchami, gdyż samica muchy siadając na mięsie, znosi zaraz na niem jajka a tem samem mięso zatruwa.

Naczynia kuchenne winny być wewnątrz gładko pobielane. Mylnem jest zdanie, że najlepsze naczynie jest miedziane, mosiężne i t. p. Są to naczynia rodzące nawet przy ciągłej obserwacyi czystości truciznę t. z. „grünspann“. Bezsprzecznie dobremi naczyniami są aluminiowe, ale w braku tychże można posłużyć się również dobrze naczyniem blaszanem dobrze pobielanem. O ile naczynia pobielane (emaliowane) są dobre i hygieniczne, o tyle z chwilą kiedy emalia pryskać zaczyna, naczynie takie staje się prawie nie do użytku a przynajmniej potraw w niem gotować nie można, aby z pokarmem nie wprowadzić do żołądka części odpryskującej emalii, gdyż to było już nieraz powodem poważnych zaburzeń żołądkowych.

W końcu wypada nadmienić, że gotująca, czy gotujący w kuchni winni być zaopatrzeni w biały płaszcz i białe nakrycie głowy, co uchroni potrawę od wypadkowych nieapetycznych naleciałości.

Toalety.

Kosmetyka.

Estetyka stroju kobiecego.

Przez kobietę i z kobiety powstało wszystko, co umysł ludzki w dziedzinie sztuki pięknego stworzył — bo kobieta jest ostatnim, idealnym wyrazem twórczości natury, jak to nawet Pismo św. potwierdza, jest ona wcieleniem niemal nieograniczonego prawa harmonji. Starożytny Grek, esteta narodów, czuł głęboko tę piękność, umiał zasłaniać ją dyskretnie, lub zakrywać fałdami poważnej stoli, akcentując tem subtelniej boskość linji i falistość ruchu. Toteż dziś marmurowa Venus z Milo lub kapitolińska Psyche odwróciłaby klasyczną głowę z niechęcią przed najpiękniejszą „modern elegantką“.

A jednak kobieca piękność nie zmniejszyła się, owszem zyskała na subtelności i delikatności, tylko „wszechwładna pani moda“ okrada ją i korzystając z bezmyślności, prowadzi do dziwactwa i oszpecenia.

I mimo woli wzdycha się: o! śliczny kwiecie tworzenia! czemu dobrowolnie składasz temu nowożytnemu Molochowi ofiarę z tego co w tobie jest najlepsze — z wdzięku!?

Stary Straussowski „Bettelstudend“ powiada, że to, co innym nacyom dano po troszeczce, to wszystko jest zebrane w naszej Polce — i ma racyę. Nie ma w niej sztywności i do waryactwa dochodzącego zamiłowania sportu Angielki, ani ekstrawagancyi i kokieteryi Francuzki, ani tępości estetycznej, pozbawionej gustu „pracowitej“ Niemki. Jest wdzięk rodzimy, przecudny wdzięk kwiatu,

jest czar nigdy niedościgłej wiosny z jej świeżością, ptaszą kapelą i wonią. A jednak właśnie nasze Polki potwierdzają najsilniej bolesny okrzyk Słowackiego: „pawiem narodów byłaś i papugą“ i bezmyślnie odzierają się właśnie z największego skarbu fizycznego (moda nie dotyka na szczęście ducha) z wdzięku i piękności. Nie! ta spętana wąską suknią, na śmiesznie wysokich obcasach i granice nie już wygody, ale przyzwoitości przekraczającym kapeluszu, nie jest ani piękną, ani naszą polską, pełną wdzięku kobietą.

I dziwna rzecz: jest w nas, jak nawet obcy przyznają, tyle poczucia i zapału dla piękna. Zwróciliśmy się do swojskiego, pełnego wdzięku stylu we wszystkiem, w budownictwie, w urządzeniu naszych siedzib, w ozdobnictwie naszych myśli, słowem w architekturze, malarstwie, rzeźbie, muzyce, a nasze panie nie zastosowały tych zdobyczy do swego stroju.

Tu nie chodzi ani o bezwzględne wyrzeczenie się mody i chłopomanię w stroju, tylko o nagięcie tej mody do pierwiastka swojego, z uwzględnieniem podeptanej estetytyki.

Suknia, odpowiadając swemu przeznaczeniu, winna chronić od objawów temperatury, może i powinna, będąc zastosowaną do pory roku, subtelnie akcentować linie i dyskretnie zaznaczać wdzięki, ale powinna posługiwać się myślowo motywami swojskimi, z uwzględnieniem indywialnych warunków danej osoby. Może ona pozornie podwyższać lub zniżać, zależnie od swego kształtu lub ozdób idących pionowo lub poziomo, może figurę robić cieńszą lub szerszą, to nie są żadne tajemnice, tylko potrzeba do osiągnięcia celu

myśli rzeczowej i troszkę zamiłowania w rodzimym smaku a nie w bezmyślnem naśladowaniu obcej, często karykaturalnej mody. Najważniejszym byłby w tym wypadku dostosowany bez przesady do wymogów tej tyranki, kształt sukni i jej krój, a zdobnictwo samo? Miły Boże! trawestując Słowackiego: da ją każdy liść, kwiat lub motyl, ale nie trzeba, o! nie trzeba szpecić się dobrowolnie i pod wpływem kosmopolitycznej mody, robić ze siebie kosmopolitycznej damy a la demi monde.

Przy tej sposobności przypomnieć należy śliczną i racyonalną myśl kilku malarzy artystów, którzy we Lwowie postanowili rozpisać konkurs na modne ale swojskie suknie kobiece. Daj Boże szczęście tej zacnej pracy i oby ta myśl rzucona na zagon naszych Polek-kwiatów przyjęła się wracając im to, co w takiej obfitości z rąk natury wzięły, to jest piękność i ten niezwyciężony czar, z którego mogą być dumne!..

Ważną tą sprawą zajmiemy się szczegółowo w następnych rocznikach „Niezapominajki“

JADWIGA WIERZBIŃSKA.

Kosmetyka.

Powiedzieli mędrce starożytne, że przyroda to największa mistrzyni i powiedzieli prawdę. Wszak od niej uczymy się wszystkiego! i tylko sztuka niewłaściwie pojęta odbiega od niej i tworzy całą szminkowo-kabaretową kosmetykę, pomagającą

tyle w najlepszym razie, co przysłowiowe kadzidło umarłemu.

Otóż ta przyroda dała nam cudowny środek, na utrzymanie świeżości, bo nam dała — wodę. Do tej zwykłe przestałej, a więc uwolnionej przez nasiad wody, wziąwszy co najlepiej przetłuszczone nasze, mydło Malinowskiego i posypawszy delikatnie buzię pudrem niereklamowanej wprawdzie szumnie, ale solidnej fabryki „Tlen“, mamy jaknajlepsze i jaknajdodatniejsze wyniki.

Dlaczego? bo w tych szumnie zalecających się zewnętrznie i może na razie nawet działających, mydłach konikowych, kremach, wodach toaletowych i pudrach jest cała masa dla skóry podejrzanej wartości chemikalii, które czy wcześniej, czy później mszczą się za pogwałconą naturę i jak każda akcya prawem fizyki wywołują szkodliwą reakcyę, lub w najlepszym razie nie wywierają skutku. To co się tu mówi powyżej, da się zastosować w o wiele ostrzejszej formie do rozmaitych patentowanych i niepatentowanych a zawsze reklamowanych bez miary środków, przepisywanych przez żądnych zysku kosmetycznych operatorów, którzy rachując na próżność ludzką, obrali sobie „kosmetykę“ jako specyalność wiedzy i działania, gwoli exploatowania kieszeni naiwnych a najczęściej przekwitających piękności.

Czasu nic nie powstrzyma, kwiat kwitnie i więdnie, więc wbrew prawom przyrody nic się nie zrobi i nie zdziała, ale ten zabójczy dla piękności postęp czasu można tylko naturalnymi środkami hamować, więc piękne Panie pamiętajcie o tem, że ta zwykła woda czyszcząc skórę ,daje jej świe-

żość i naturalny miękki, ciepły ton, że idealna warstwa mączki ryżowej uchroni ją od wiatru i ochłodzi, ale naturalnych braków, lub wygryzień czasu nie usunie, ani reklamowany, a często wprost szkodliwy środek, ani czarodziejski syn Eskulapa.

Precyzyjna, subtelnie pojęta czystość i ruch odpowiedni przy dobrem odżywianiu, to jedyne obok regularnego sposobu życia środki a przytem najtańsze do zatrzymania tego co nam daje młodość, to jest świeżości i wdzięku.

Wody więc i powietrza, — a potem powietrza i wody, tego czego wymaga kwiat każdy na łące a zachowamy właśnie najpiękniejszą rzecz, bo delikatność, świeżość i naturalny wdzięk kwiatu.

Informacye społeczne.

Żeńskie szkoły średnie i instytucye naukowe w Krakowie.

C. k. Seminaryum nauczycielskie żeńskie przy ulicy Podwale l. 6. — Dyrektor: Józef Dobrowolski.

Pierwsze pryw. wyższe gimnazyum żeńskie (Wolska 13). Dyrektor: Frąckiewicz Michał.

Prywatne wyższe gimnazyum żeńskie im. król. Jadwigi. (W Pałacu Spiskim, Rynek gł. l. 34). Reskryptem Wys. c. k. Min. Wyzn. i Ośw. z d. 23. stycznia 1906 L. 47.227 i z dnia 7 czerwca 1910 r. L. 19.014 upoważnione do wystawiania świadectw szkolnych, mających znaczenie świadectw gimnazyów rządowych, tudzież do odbywania w Zakładzie egzaminów dojrzałości.

Dyrektor: Gutwiński Roman. Ochmistrzyni: Kuberówna Klementyna.

Pryw. wyższe gimn. realne PP. Urszulanek. (Starowiślna 7) aprobowane reskryptem c. k. Rady szkolnej kraj. z dnia 24 września 1910. Dyrektor: Stach Karol.

Prywatne Seminaryum nauczycielskie żeńskie Sebaldy Münnichowej, z prawem publiczności. (Radziwiłłowska 13). Przełożona Zakładu: Münnichowa S. Dyrektor: prof. Stach Teodor.

Prywatne Seminaryum nauczycielskie żeńskie pod wezwaniem „św. Rodziny" z internatem i szkołą ćwiczeń. Założył i fundował X. Zbyszewski Leon. Dom własny przy ul. Pędzichów l. 15.

Dyrektor Seminaryum: dr. Sokołowski August, em. c. k. radca szkolny.

Prywatne Seminaryum nauczycielskie żeńskie „Tow. Szkoły Ludowej" imienia prof. Franciszka Preisendanza przy ul. Poselskiej l. 8. (posiadające prawo publiczności).

Kierownik: Złobicki Władysław.

Prywatne 6-klasowe liceum żeńskie Kaplińskiej Heleny z prawami szkół publicznych, przy ul. Gołębiej l. 5. — Abituryentki

mają prawa: 1) zapisania się na wydziale filozof. w charakterze słuchaczek nadzwyczajnych z prawem zdawania egzaminów nauczycielskich: 2) do akademii handlowej na kurs abituryentów jako słuchaczki zwyczajne; 3) uzupełnienia egz. dojrzałości w semin. naucz. egzaminem z przedmiotów nie udzielanych w liceum. Zakład oprócz liceum obejmuje 4-klasową szkołę pospolitą i otwartą w b. r. I i II klasę gimn. realnego. Przy zakładzie internat dla uczenic zamiejscowych.

Dyrektor klas licealnych i gimnazyum: dr. Wasung Władysław, prof. Wyższej szkoły przemysł. Przełożona zakładu: Kaplińska Helena.

Gimn. żeńskie z internatem H. Strażyńskiej z prawem publiczności (ul. Franciszkańska l. 1, II. p.). Przy gimnazyum znajduje się 4-klasowa szkoła pospolita i pensya 8-klasowa dla panien.

Akademia handlowa i połączona z nią **dwuklasowa szkoła handlowa żeńska,** ul. Straszewskiego 29. Dyrektor: Kannenberg Józef.

Konc. Szkoła rachunkowości państw. i buchalteryi kupieckiej w Krakowie. (Ul. Szujskiego 7). Podlegająca w myśl reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i ośw. z d. 17 stycznia 1909 r. inspekcyi c. k. Władz szkolnych. Kierownik: Tobiczyk Józef, (rachunkowość państw., buchalterya kupiecka, rachunki kup., korespond. handl.

Kursa wyższe dla kobiet im. A. Baranieckiego. (Ul. Karmelicka l. 36) Kuratorya: dr. Bandrowski Ernest; Nowak Julian, prof. Uniw. Jag. Wasung Władysław, prof gimn. — Dyrekcya: dr. Rostafiński Józef, prof. Uniw. Jag.; Szarłowski Adam, radca szkolny, przew. wydz. literackiego, dr. Marchlewski L., prof. Uniw., przew. wydz. przyrodn.; Malczewski Jacek, kierownik wydz. artystycznego. Sekretarka: Tomaszewska Helena.

Szkoła dramatyczna K. Gabryelskiego. (Ul. św. Anny l. 2, (lokal instyt. muzycz.) Nauczyciele: Gabryelski Kazimierz, Dr. Rydel Lucyan, Tetmajer Włodzimierz, Siemaszko Antoni, Dr. Szyj-

kowski Maryan. — Szkoła kształci zawodowo artystów sceny — oducza wad i jąkania się.

Szkoła sztuk pięknych dla kobiet w Krakowie. Kolejowa l. 3. Dyrektorka: Niedzielska Marya, Sekretarka: Tomaszewska Władysława. Rysunek i malarstwo: Profesorowie: Wyczółkowski Leon, Tetmajer Włodzimierz, Weiss Wojciech, Kamocki Stanisław. Sztuka dekoracyjna: Bukowski Jan. Rzeźba: Szczepkowski Jan.

Szkoła malarstwa dla kobiet L. Stroynowskiego. przy ul Gołębiej l. 14.

Konserwatoryum muzyczne. Pl. Szczepański 1. Prezes: Żeleński Ludwik. Dyrektor artystyczny: Nowowiejski Feliks.

Żeńskie Stowarzyszenia naukowe, wychowawcze, humanitarne, zawodowe i polityczne w Krakowie.

Stow. wzajem. pomocy słuchaczek kursów im. Dra Adryana Baranieckiego. Prezesowa: Czajkowska Zofia, Batorego 25. Sekretarka: Jankowska Irena, Loterańska 4.

Tow. wychowawcze „Dom Rodzinny". Założyciel: X. L. Zbyszewski, Pędzichów 15. — Prezes: X. Dr. Spis Stanisław. Wiceprezes: Schütz Adolf. Sekretarz: Błotnicki Józef. Skarbniczka: Dreżewska Teofila.

Stowarzyszenie pomocy naukowej dla Polek imienia J. I. Kraszewskiego. (Ul. Szewska 21). Przewodnicząca: Golińska-Daszyńska Zofia.

Internat SS. Zgromadzenia Najśw. Rodziny z Nazaretu (Nazaretanek) dla kandydatek stanu nauczycielskiego (seminarzystek) i uczenic szkół publicznych. (Warszawska 15). Przełożona: M. Rafaela Lubowidzka. Dyrektorka: M. Eustachia Kachlik.

Tow. Dam dobrocz. św. Wincentego à Paulo. Prezesowa: ks. Teresa Lubomirska.

Koło panien opiekujących się biednemi i zaniedbanemi dziećmi. Przewodnicząca: Ciechanowska Wiktorya (Wielopole 4).

Stowarzyszenie Matek chrześc. Prezydentka i skarbniczka: Błeszyńska Elżbieta, Batorego 6.

Biuro porady Matek chrześc. (Sienna 5): Przewodnicząca: Żaczkowa Seweryna.

Stow. kat. im. Joanny d'Arc, dla opieki nad dziewczętami. (Ul. Kapucyńska 3) pośredniczy w wynajdywaniu pracy dla nauczycielek i bon, szczególniej cudzoziemek, pobierając procent tylko od chlebodawców. Posiada własny tani pensyonat dla przejezdnych nauczycielek. Prezesowa: hr. Zamojska Jędrzejowa.

Stow. celem niesienia pomocy wdowom i sierotom po adwokatach pozostałym, w Krakowie przy ulicy Sławkowskiej l. 10. I p. Prezes: Dr. Smolarski Kazimierz.

Koło artystek polskich. (Ul. Stachowskiego 19). Przewodnicząca: Józefa Geppertowa.

Towarzystwo „Kobiece gospodarstwo wiejskie". (Ul. Grodzka l. 53, parter, Collegium juridicum).

Krakowskie Koło Pań Tow. Szkoły Ludowej. (Koło II.) Szpitalna 7. Przewodnicząca: Siedlecka Marya.

Towarzystwo „Esperanto" w Krakowie. (Floryańska 39). Celem Tow. jest rozszerzanie języka międzynarod. „Esperanto". Tow. urządza kursa tego języka, odczyty, zebrania, posiada bibliotekę i czytelnię esperancką. Wpisowe do Tow. wynosi 1 kor, wkładka roczna 8 kor. — Prezes: prof. Bujwid Odo.

Stow. „Czytelnia dla kobiet im. Słowackiego". (Rynek gł. l. 32, I p.) Prezesowa: Drzewiecka Aurelia. Wiceprezesowa: Schneidrowa Marya.

Ewangelickie Stow. Pań w Krakowie.

Przewodnicząca Pasch Amalia, Starowiślna l. 21.

„Eleuterya“ Polskie towarzystwo do zwalczania alkoholizmu (ulica Mikołajska 3). **Zarząd centralny w Krakowie.** — Przewodniczący: ks. Giedroyć Gedeon.

Krakowskie Stow. Równouprawnienia Kobiet. (Ulica Szewska 16). Przewodnicząca: Brzezińska Genowefa.

Stowarzyszenie nauczycielek. (Ul. Karmelicka 36. I. p.). Prezesowa: Pogonowska Joanna.

Stowarzyszenie urzędniczek pocztowych galicyjskich w Krakowie. Przewodnicząca: Habichtówna Władysława.

Polski Związek Narodowy. Karmelicka 21. Prezes: Dr. Nartowski, radca.

Lekarze specyaliści w Krakowie.

Choroby wewnętrzne:

Prof. Dr. Stanisław Pareński, Wielopole 4. ord. 3—4 po poł. Tel. 208.

Dr. Bolesław Korolewicz, Długa 4., ord. 3—5 po poł. Telef. 407.

Dr. Breyer Stanisław. homeopata, Wolska 28. ord. 10—11 i 2—4 po poł.

Dr. Helena Sikorska, Karmelicka 7., ord. 3—5 po poł.

Dr. Bogusław Trzciński, Zwierzyniecka 34., ord. 10—12 i 3—4 po poł.

Dr. Maryan Godlewski, Łobzowska 8. ord. 2—4 po poł.

Dr. Władysław Smolarski, Kolejowa 2., ord. 2—4 popoł. Telef. 410.

Choroby kobiece:

Prof. Dr. Aleksander Rosner, Wielopole 4., ord. 2½—4 po poł. Telef. 82.

Prof. Dr. Aleksander Dobrowolski. Podwale 2. ord. 3—5 po poł. Tel. 568.

Dr. Grzegorz Grzybowski, Mały Rynek 4., ord. 11—12 i 3—5 po poł. Telef. 1278.

Dr. W. Stankiewicz. Kolejowa 1., ord. 3—5 po poł. Telef. 410.

Dr. Tymoteusz Piotrowski, Garncarska 16., Telef. 523 (w lecie ord. w Żegiestowie).

Dentystyka:

Prof. Dr. Napoleon Cybulski. Basztowa 5, ord. 3—4 po poł.

Dr. Józef Sędzielowski. Dunajewskiego 6., ord. 9—12 i 3—4 po poł. Telef. 1303.

Dr. Bronisław Tabor, Szewska 15.

Dr. Sabina Weinberg, Floryańska 23, II p.

Choroby ócz:

Prof. Dr. Bolesław Wicherkiewicz, Radca Dworu, ul. Zgoda 7. ord. 3—4 po poł. Tel. 286.

Dr. Feliks Marcisiewicz, Wiślna 10., ord. 11—12 i 3—4 po poł.

Choroby dzieci:

Dr Edward Grażyński, Kolejowa 12., ord. 3—4 po poł. Telef. 35.

Dr. T. Żeleński. Karmelicka 6., Telef. 1218.

Chirurgia i ortopedya:

Pr. Dr Stanisław Kader, operator, Basztowa 4., Telef. 381.

Dr. Mieczysław Staszewski. operator, Szewska 20, Telef. 1393,

Prof. Dr. Maksym. Rutkowski. operator, Basztowa 6. Telef. 371.

Choroby nerwowe:

Dr. Mieczysław Nartowski. radca ces., Pl. Szczepański 2., ord. 3—4 po poł.

Dr. B. Kupczyk. Szujskiego 11., ord. 2—4 po poł. Telef. 1295. Posiada własne sanatoryum lecznicze.

Kosmetyka lekarska:

(choroby włosów, cery, twarzy etc.)

Dr. Leon Luster, Floryańska 37. ord. przed i po poł.

C. k. Notaryusze w Krakowie.

Edmund Klemensiewicz, św. Anny 5.
Lucyan Lipiński, Jagiellońska 5.
Franciszek Niemczewski. Gołębia 2.
Dr. Tadeusz Starzewski. Poselska 20.

Wybitniejsi adwokaci w Krakowie.

Specyaliści w sprawach cywilno-sądow.

Dr. Michał Koy, prezydent Izby adwokackiej, św. Anny 7.

Prof. Dr. Józef Rosenblatt, adwokat, Basztowa 19.

Dr. Teodor Kosch. Pijarska 3.

Dr. Zygmunt Marek, adwokat i poseł do Rady Państwa, Wiślna 9.

Dr. Zygmunt Kłębkowski, Sławkowska 28.

Dr. Jan Jakubowski, św. Jana 18.

Dr. Faustyn Jakubowski, Bracka 10.

Dr. Stefan Kirchmayer, Sławkowska 32.
Dr. Tadeusz Gluziński Szewska 19.
Dr. Kazimierz Smolarski. Sławkowska 10.
Dr. Tadeusz Stefański, Poselska 20.
Dr. Wład. Chmielarczyk, św. Jana 4.
Dr. Stefan Pelz, Grodzka 46.

Specyaliści w sprawach karnych.

Prof. Dr. Józef Rosenblatt, adwokat, Basztowa 19.

Dr. Ludwik Szalay, św. Jana 3.

Dr. Zygmunt Marek, adwokat i poseł do Rady Państwa, Wiślna 9.

Dr. Zygmunt Kłębkowski, Sławkowska 28.

Dr. Stefan Pelz, Grodzka 46.

Rozkład jazdy pociągów i ceny biletów z Krakowa do ważniejszych miast i stacyi ważny od 1/X. 191L.

UWAGA: Godziny nocne od $\underline{6^{00}}$ wieczór do $5^{\underline{59}}$ rano są oznaczone podkreśleniem liczb minutowych. Liczby oznaczające godziny i ceny biletów a odnoszące się do pociągów pospiesznych, drukowane są grubszym drukiem.

Porządek chronologiczny od 6 rano.

NAZWY STACYI	Liczby przy odj. oznaczają godziny w których pociągi odchodzą z Krakowa do odnośnych stacyi, a przy prz. godziny w których przychodzą do tych stacyi.	Ceny biletów Kl. I. K.	h.	II. K.	h.	III. K.	h.
Bielsko via Dziedzice	odj. **6^{52}**, 9^{23}, 1^{57}, **2^{30}**, $6^{\underline{45}}$ **$3^{\underline{54}}$**,	9	—	5	50	3	50
	prz. **9^{37}**, 1^{50}, 5^{50}, 4^{45}, $10^{\underline{32}}$, 6^{03},	**11**	**90**	**7**	**30**	**4**	**60**
Bochnia	odj. **6^{45}**, 7^{50}, 11^{00}, 3^{00}, 5^{38}, $7^{\underline{15}}$,						
	prz. **7^{28}**, 9^{02} 12^{10}, 4^{04}, $6^{\underline{45}}$, $8^{\underline{32}}$,	3	40	2	10	1	30
	odj. $9^{\underline{00}}$, $10^{\underline{35}}$, $12^{\underline{30}}$,	**4**	**50**	**2**	**50**	**1**	**70**
	prz. $10^{\underline{02}}$, $11^{\underline{39}}$, $1^{\underline{35}}$,						
Budapeszt (via Tarnów-Orłów)	odj. **6^{45}**, 11^{00}, $12^{\underline{30}}$,	45	60	29	80	18	40
	prz. **$0^{\underline{50}}$**, 8^{15}, $8^{\underline{50}}$,	**53**	**90**	**34**	**60**	-	—
Czerniowce	odj. **6^{45}**, 11^{00}, **2^{50}**, **$8^{\underline{41}}$**, $9^{\underline{00}}$, $10^{\underline{35}}$.						
	prz. **$7^{\underline{25}}$**, 6^{24}, 6^{24}, **7^{36}**, 1^{36}, 5^{19},	53	80	32	40	20	20
	odj. **$3^{\underline{14}}$**,	**71**	**30**	**43**	**10**	**27**	—
	prz. **2^{10}**,						
Granica	odj. 9^{23}, **2^{30}**, $6^{\underline{45}}$, **$9^{\underline{55}}$** **$3^{\underline{54}}$**, $5^{\underline{28}}$,	5	40	3	30	2	10
	prz. 11^{53}, 5^{03}, $9^{\underline{01}}$. **$11^{\underline{45}}$** **$5^{\underline{58}}$**, 7^{35},	**7**	**20**	**4**	**40**	**2**	**80**
Jasło (via Tarnów)	odj. **6^{45}**, **2^{50}**, 3^{00}, 5^{38}, $12^{\underline{30}}$,	17	20	10	50	6	70
	prz. 12^{00}, $8^{\underline{34}}$, $8^{\underline{34}}$, $12^{\underline{22}}$, 6^{00},	**22**	**63**	**13**	**80**	**8**	**80**
Kalwarya	odj. **7^{00}**, 9^{05}, 10^{30}, 1^{15}, 3^{45},						
	prz. **8^{05}**, 10^{40}, 11^{50}, 2^{55}, 5^{11},	3	90	2	40	1	50
	odj. $8^{\underline{00}}$, $12^{\underline{07}}$	**5**	**40**	**3**	**30**	**2**	**10**
	prz. $9^{\underline{34}}$, $1^{\underline{28}}$						
Kocmyrzów	odj. 8^{45}, 1^{45}, $7^{\underline{50}}$	1	80	1	10	—	70
	prz. 10^{01}, 2^{58}, $9^{\underline{01}}$						
Lwów	odj. **6^{45}**, 7^{50}, **8^{20}**, 11^{00}, **2^{50}**,						
	prz. **1^{30}**, 5^{48}, **2^{00}**, $9^{\underline{50}}$. **$8^{\underline{25}}$**,	31	60	19	30	12	30
	odj. **$8^{\underline{41}}$**, $9^{\underline{00}}$. $10^{\underline{35}}$, $12^{\underline{30}}$, **$3^{\underline{14}}$**	**41**	**70**	**25**	**50**	**16**	**20**
	prz. **$2^{\underline{22}}$**. $5^{\underline{50}}$, 7^{30}. 10^{15}, **9^{00}**						
Mysłowice	odj. 9^{23}, **2^{30}**, $6^{\underline{45}}$, $5^{\underline{28}}$,	6	40	3	90	2	50
	prz. 12^{19}, 5^{07}, $9^{\underline{04}}$. 7^{40},	**8**	**40**	**5**	**10**	**3**	**30**
Nowy-Sącz (via Tarnów)	odj. **6^{45}**, 11^{00}, **2^{50}**, 3^{00}, 5^{38}, $12^{\underline{30}}$,	16	20	9	90	6	30
	prz. 11^{12}, 4^{38}, $8^{\underline{04}}$, $8^{\underline{04}}$, $10^{\underline{56}}$, 6^{05},	**21**	**40**	**13**	**10**	**8**	**30**

Oświęcim	odj. 6^{52}, 9^{23}, 1^{57}, 2^{30}, $\underline{6^{10}}$, prz. 8^{13}, 11^{28}, 4^{18}, 3^{42}, $\underline{8^{06}}$, odj. $\underline{6^{45}}$, $\underline{9^{55}}$, $\underline{10^{30}}$, $\underline{12^{45}}$, $\underline{3^{54}}$, $\underline{5^{28}}$, prz. $\underline{8^{35}}$, $\underline{11^{23}}$, $\underline{11^{58}}$, $\underline{1^{56}}$, $\underline{5^{11}}$, 7^{20},	6 40 8 40	3 90 5 10	2 50 3 30
Podwołoczyska	odj. 6^{45}, 7^{50}, 11^{00}, $\underline{9^{00}}$, $\underline{12^{30}}$, prz. $\underline{6^{20}}$, $\underline{2^{27}}$, $\underline{5^{10}}$, 11^{17}, 4^{20}.	47 90 63 40	29 — 38 50	18 20 24 20
Przemyśl	odj. 6^{45}, 7^{50}, 11^{00}, 2^{50}, $\underline{8^{41}}$, prz. 11^{33}, 2^{48}, $\underline{6^{37}}$, $\underline{6^{48}}$, $\underline{12^{45}}$, odj. $\underline{9^{00}}$, $\underline{10^{35}}$, $\underline{12^{30}}$, $\underline{3^{14}}$, prz. $\underline{3^{11}}$, $\underline{4^{53}}$, 7^{10}, 7^{20},	22 60 29 80	13 80 18 20	8 80 11 60
Praga	odj. 6^{52}, 9^{23}, 2^{30}, $\underline{8^{13}}$, $\underline{9^{55}}$, prz. $\underline{6^{02}}$, 6^{57}, $\underline{5^{40}}$, $\underline{5^{25}}$, $\underline{11^{30}}$, odj. $\underline{10^{30}}$, $\underline{12^{45}}$, $\underline{3^{54}}$, $\underline{5^{28}}$, 1^{57} prz. 11^{30} 11^{30}, 2^{48}, $\underline{6^{02}}$, 6^{57}	45 40 60 10	27 50 36 50	17 30 23 —
Rzeszów	odj. 6^{45}, 7^{50}, 8^{20}, 11^{00}, 2^{50}, 5^{38}, prz. 9^{40}, 12^{16}, 10^{53}, 3^{56}, 5^{16}, $\underline{10^{17}}$, odj. $\underline{8^{41}}$, $\underline{9^{00}}$, $\underline{10^{35}}$, $\underline{12^{30}}$, $\underline{3^{14}}$, prz. $\underline{11^{12}}$, $\underline{12^{57}}$, $\underline{2^{40}}$, $\underline{4^{44}}$, $\underline{5^{44}}$,	14 40 19 —	8 80 11 60	5 60 7 40
Szczakowa	odj. 9^{23}, 2^{30}, $\underline{6^{45}}$, $\underline{9^{55}}$, $\underline{3^{54}}$, prz. 11^{32}, 4^{38}, $\underline{8^{37}}$, $\underline{11^{39}}$, $\underline{5^{24}}$, odj. $\underline{3^{54}}$, $\underline{5^{28}}$. prz. $\underline{6^{08}}$, $\underline{7^{11}}$.	5 40 7 20	3 30 4 40	2 10 2 80
Tarnów	odj. 6^{45}, 7^{50}, 8^{20}, 11^{00}, 2^{50}, prz. 8^{07}, 10^{02}, 9^{31}, 1^{13}, 3^{58}, odj. 3^{00}, 5^{38}, $\underline{7^{15}}$, $\underline{8^{41}}$, $\underline{9^{00}}$, prz. 5^{00}, $\underline{7^{48}}$, $\underline{9^{38}}$, $\underline{9^{50}}$, $\underline{10^{53}}$, odj. $\underline{10^{35}}$, $\underline{12^{30}}$, $\underline{3^{14}}$, prz $\underline{12^{34}}$, $\underline{2^{32}}$, $\underline{4^{21}}$,	7 20 9 50	4 40 5 80	2 80 3 70
Wiedeń	odj. 6^{52}, 9^{23}, 1^{57}, 2^{30}, $\underline{6^{45}}$, $\underline{8^{13}}$, prz. 3^{20}, 9^{55}, $\underline{5^{02}}$, $\underline{9^{55}}$, 6^{48}, $\underline{6^{20}}$, odj. $\underline{9^{55}}$, $\underline{10^{30}}$, $\underline{12^{45}}$, $\underline{3^{54}}$, $\underline{5^{28}}$, prz. $\underline{6^{20}}$, 7^{09}, $\underline{8^{10}}$, 2^{42}, $\underline{7^{38}}$,	37 70 49 80	23 — 30 40	14 60 19 30
Wieliczka	odj. 8^{35}, 1^{30}, $\underline{7^{40}}$, $\underline{9^{00}}$, $\underline{10^{35}}$, $\underline{11^{10}}$, prz. 9^{10}, 2^{06}, $\underline{8^{17}}$, $\underline{9^{40}}$, $\underline{11^{10}}$, $\underline{11^{40}}$,	1 30	— 80	— 50
Zakopane	odj. 9^{05}, $\underline{12^{07}}$, prz. 3^{40}, $\underline{6^{22}}$,	15 40	9 40	6 —
Żywiec (via Sucha)	odj. 9^{05}, 3^{45}, $\underline{8^{00}}$, $\underline{12^{07}}$, prz. 3^{22}, $\underline{10^{18}}$, $\underline{12^{05}}$, $\underline{4^{55}}$.	10 80	6 60	4 20

ROZKŁAD JAZDY POCIĄGÓW

do Krakowa z ważniejszych miast i stacyj ważny od 1 paźdz. 1911.

UWAGA. Godziny nocne od 6^{00} wiecz. do 5^{59} rano są oznacz. podkreśl liczb minut. Godziny odnoszące się do pociągów posp., drukowane grubym drukiem.

NAZWY STACYJ	Liczby przy odj. oznaczają godziny, w których pociągi odchodzą z odnośnych stacyj do Krakowa, a przy prz. godziny, w których przychodzą do Krakowa.
Bielsko	odj. 6^{10}, 12^{05}, 6^{10}, 6^{47}, 8^{38}, prz. 9^{40}, 2^{45}. 8^{11}, 9^{52}, 1^{47}.
Bochnia	odj. 7^{15}, 7^{42}, 12^{00} 12^{20}, 4^{51}, prz. 8^{18}, 8^{45}, 1^{10} 1^{24}, 5^{50}, odj. 5^{22}, 8^{44}, 9^{44}, 2^{30}, 3^{52}, 5^{53} prz. 6^{23}, 9^{24}, 10^{45}, 3^{32}, 4^{57}, 6^{32}
Budapeszt	od. 6^{45}, 6^{45}, 7^{20}, 10^{25}, prz. 9^{24}, 10^{45}, 3^{32}, 6^{23},
Czerniowce	odj. 7^{55}, 9^{49}, 1^{20}, 9^{49}, 1^{25}, prz. 9^{24}, 12^{36}, 12^{36}, 3^{32}. 6^{32}, odj. 1^{25}, 6^{54}, 11^{50}, 11^{50}, prz. 8^{45}, 6^{32}, 2^{20}, 6^{23}.
Granica	odj. 6^{49}, 9^{24}, 2^{14}, 6^{00}, 6^{00}, prz. 9^{40}, 11^{59}, 4^{52}, 8^{11}, 9^{52}, odj. 9^{35}, 12^{05} prz. 11^{47}, 3^{09}
Jasło (via Tarnów)	odj. 6^{20}, 12^{31}, 4^{32}, 4^{32} 8^{10} 2^{25} prz. 1^{24}, 6^{23} 9^{24} 10^{45}, 3^{32} 8^{45}
Kalwarya	odj. 6^{22}, 12^{44} 3^{02} 9^{43}, 7^{19} 4^{23} prz. 7^{55} 2^{05} 4^{45}, 11^{09}, 8^{23} 6^{00}
Kocmyrzów	odj. 6^{25}, 11^{50}, 5^{55}, prz. 7^{42}, 12^{58}, 7^{06},
Lwów	odj. 8^{22}, 8^{45}, 2^{30}, 2^{45}, 7^{00}, prz. 2^{20}, 6^{23}, 8^{05}, 9^{24}, 12^{36}, odj. 6^{05}, 7^{30}, 11^{10} 12^{35}, 3^{40} prz. 3^{32}, 4^{57}, 8^{45}, 6^{32}, 1^{24}
Mysłowice	odj. 9^{37}, 1^{54}, 6^{06}, 6^{06}, 9^{51} prz. 11^{59}, 4^{52}, 8^{11}, 9^{52}, 11^{47}
Nowy Sącz (via Tarnów)	odj. 6^{55}, 6^{55}, 12^{40}, 12^{40}, 5^{00}, prz. 1^{10}, 1^{24}, 5^{50}, 6^{23}, 9^{24}, odj. 5^{00}, 9^{31}, 3^{20}, 3^{20} prz. 10^{45}, 3^{32}, 8^{18}, 8^{45}

Oświęcim	odj.	7^{41}, 10^{09}, 1^{39}, 2^{50}, 6^{56}, 7^{58}
	prz.	9^{40}, 11^{59}, 2^{45}, 4^{52}, 8^{11}, 9^{52}
	odj.	10^{23}, 2^{03}, 4^{12}, 4^{45}, 5^{36}
	prz.	11^{47}, 3^{09}, 5^{42}, 6^{10}, 7^{20}
Podwołoczyska	odj.	10^{18}, 11^{50}, 5^{16}, 1^{53}
	prz.	9^{24}, 3^{32}, 8^{45}, 6^{23}
Przemyśl	odj.	6^{19}, 9^{58}, 11^{40}, 4^{03}, 4^{31},
	prz.	1^{24}, 2^{20}, 6^{23}, 8^{05}, 9^{24},
	odj.	8^{33}, 8^{40}, 10^{14}, 1^{39}, 2^{13}
	prz.	12^{36}, 3^{32}, 4^{57}, 8^{45}, 6^{32}
Praga	odj.	6^{35}, 7^{43}, 11^{25}, 5^{33},
	prz.	9^{52}, 8^{11}, 11^{47}, 3^{09},
	odj.	11^{10}, 11^{25}
	prz.	8^{13}, 2^{45}
Rzeszów	odj.	8^{47}, 11^{35}, 2^{02}, 5^{35},
	prz.	1^{24}, 2^{20}, 6^{23}, 8^{05},
	odj.	6^{22}, 6^{30}, [illegible], 11^{04},
	prz.	9^{24}, 10^{45}, [illegible], 3^{32},
	odj.	12^{32}, 3^{50}, [illegible]
	prz.	4^{57}, 6^{32}, 8^{45}
Szczakowa	odj.	7^{23}, 10^{05}, 12^{45}, 6^{45},
	prz.	9^{40}, 11^{59}, 4^{52}, 8^{11},
	odj.	6^{45}, 10^{19}, 12^{59}
	prz.	9^{52}, 11^{47}, 3^{09}
Tarnów	odj.	6^{10}, 6^{34}, 10^{52}, 11^{12}, 1^{08},
	prz.	8^{18}, 8^{45}, 1^{10}, 1^{24}, 2^{20},
	odj.	3^{56}, 4^{18}, 6^{56}, 8^{02}, 8^{40},
	prz.	5^{50}, 6^{23}, 8^{05}, 9^{24}, 10^{45},
	odj.	11^{23}, 1^{22}, 2^{44}, 5^{15}
	prz.	12^{36}, 3^{32}, 4^{57}, 6^{22}
Wiedeń	odj.	7^{40}, 8^{04}, 12^{05}, 3^{35},
	prz.	2^{45}, 9^{52}, 8^{11}, 11^{47},
	odj.	6^{30}, 7^{45}, 9^{55}
	prz.	9^{40}, 3^{09}, 8^{13}
Wieliczka	odj.	7^{00}, 11^{00}, 3^{00}, 5^{30}, 10^{05}
	prz.	7^{30}, 11^{35}, 3^{30}, 6^{10}, 10^{45}
Zakopane	odj.	10^{10}, 5^{15},
	prz.	4^{45}, 11^{09},
Żywiec	odj.	10^{40}, 6^{02}, 4^{05}
	prz.	4^{45}, 11^{09}, 7^{55}

WSKAZÓWKI DLA UDAJĄCYCH SIĘ NA AUDYENCYE I POSŁUCHANIA.

DO WIEDNIA:

U Jego Ces. i Król. Ap. Mości. I Hofburg 1, w poniedziałek i czwartek. Pisemne zgłoszenia z podan. prośby należy wnieść w piątek (na poniedziałek) i w poniedz. na (na czwartek) w c. k. gabinetowej kancelaryi I. Hofburg 1, im Schweizerhof.

U Ministra spraw zewn. i cesarsk. domu: I. Ballhauptplatz 2, codz. od g. $1-2^1/_2$, jeżeli niema konferencyi ministrów.

U Ministra wspólnego skarbu: Jahannesgasse 5, po zgłoszeniu codziennie w południe.

U Ministra wojny: I. Am Hof 17, we wtorki i piątki w poł. od g. 12—1, jeżeli niema konferenc. ministrów.

U Ministra dla obrony kraj.: I. Herrengasse 7, we wtorek i piątek po zgłoszeniu od godz 1—2.

U Ministra spraw wewnętrz.: I. Wipplingerstr. 11, codz. w poł. od g. 12—2, jeżeli niema konf. ministr.

U Ministra sprawiedliwości: I. Schillerpl. 4, w sobotę o godz. 10 przed południem.

U Ministra skarbu: Himmelpfortgasse 8, w niedzielę o godz. 3 po południu.

U Ministra wyznań i oświaty: Minoritenplatz 7, w środę i sobotę od godz. 10—3.

U Ministra handlu: I. Postgasse 8, w poniedziałek i czwartek po godzinie 10.

U Ministra kolei: Niebelungengas. 4, w sobotę od 10.

U Ministra rolnictwa: I. Liebiggasse 5, w środę i sobotę o godzinie $10^1/_2$ przed południem.

U Ministra dla Galicyi: III Rennweg 1, codziennie od 11 przed południem.

DO LWOWA:

U Marszałka kraj., codzień od godz. 12—2 z wyjątkiem wtorku i piątku.

U C. k. Namiestnika, co środy i niedziele od g. 12.

U Prezydenta Trybunału apelacyj: Dra Tchórznickiego, codz. od g. 12—1 z wyjątk. wtorku (sesyi).

U Wiceprezydenta c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu codzień od godziny 12—1.

PRZEWODNIK KRAKOWSKI.

Katedra na Wawelu. Skarbiec w dni powszednie od 10—12 za opłatą 50 h od dorosłych i 20 h od dzieci, w poniedziałki od 10—12 bezpłatnie. W niedzielę i święta skarbiec zamknięty.

Groby królewskie tamże od 10—11 i od 2—5, w niedziele i święta od 12—1 i od 2—4, za opłatą po 40 h od dorosłych, 12 h od dzieci. — Bilety do nabycia w zakrystyi. W ostatnie 3 dni Wielkiego Tygodnia skarbiec i groby zamknięte dla zwiedzających.

Zamek na Wawelu codziennie zwiedzać można od 7—12 i od 2—6 za opłatą po 1 K od osoby; dzieci bezpłatnie.

Muzeum Narodowe (w Sukiennicach) codziennie od 10-4, za opłatą: w poniedziałki po 2 K, w niedziele i święta po 20 h, w inne dni po 1 K od osoby.

Muzeum XX. Czartoryskich we wtorki i piątki od 9—1, o ile w dni te nie przypadają święta; wstęp bezpłatny.

Muzeum Czapskich (ul. Wolska) od 10—4, codziennie, za opłatą po 50 h od osoby.

Collegium Novum — gmach i aule przez cały dzień, gabinet sztuki i starożytności w niedziele od 12—1.

Muzeum Matejki (Dom Matejki) ul. Floryańska 41, codziennie od 10—4, za opłatą 60 h od osoby.

Wystawa Sztuk Pięknych (plac Szczepański) codziennie od 10—4, z wyjątkiem poniedziałków. Wstęp 1 K, w niedzielę 60 h od osoby.

Biblioteka Jagiellońska (wejście od ulicy św. Anny 12) otwarta codziennie, z wyjątkiem niedziel, świąt i czwartków od godz. 9—1 i od 4-7. Gmach i Bibliotekę zwiedzać można bezpłatnie we czwartki za zgłoszeniem się w kancelaryi Biblioteki.

Barbakan Bramy Floryańskiej, bardzo interesujący zabytek architektury fortyfikacyjnej z końca XV i początku XVI wieku. Codziennie od 10—4, za opłatą 50 h od osoby.

Kopiec Kościuszki za rogatką zwierzyniecką.

Wieża Maryacka od 10—4 za opłatą 40 h od osoby.

Pomnik króla Jagiełły Plac Matejki.

Pomnik Adama Mickiewicza Rynek główny.

CENNIK JAZDY DOROŻEK
W OBRĘBIE CAŁEGO KRAKOWA:

Dorożka jednokonna.

1. Za pierwszy kwadrans	—·60
2. Za każdy dalszy kwadrans	—·50
3. Za jazdy bezpowrotne do Łobzowa, Zwierzyńca, Dąbia, Czarnej wsi, Krowodrzy, na Warszawskie, Grzegórzek, Piasków, Dębnik, Zakrzówka, Ludwinowa	2·—
4. Na Kopiec Kościuszki	3·—
5. Z dworców kolei żel,, balów itp. i na plac wyścig.	1·—
6. Za tę samą jazdę do dzielnic pod 3 wymienionych	2.50
7. Do dworca. do teatrów itp. płaci się według taryfy pod 1 i 2	
8. Za jazdę półdzienną 5 godzin	8·—
9. Za jazdę całodzienną 10 godzin	15·—

Za jazdę z Krakowa do:

Podgórza-Rynku 1·50 K. reszta terytoryum . . .	2·—
Woli Justowskiej	3·—
Na Bielany do Zakładu wodociągowego	4·—

Od 10 godziny wieczorem do 6 zrana powyższe taksy należy opłacać o połowę wyżej.

TAKSA POSŁAŃCÓW MIEJSKICH:

Za kurs zwykły w mieście z listem 30 hal., za odniesienie pakunku w śródmieściu 60 hal. Za kurs w strony dalsze 1 Kor., z pakunkiem (lekkim) 1 kor. 20 hal. lub podług umowy.

Najlepiej zawsze umawiać się z posłańcem z góry, przy zastosowaniu niniejszej taksy.

Teatr miejski im. Juliusza Słowackiego w Krakowie.

Dyr. Ludwik Solski. Sekretarz Hipolit Wójcicki.

Ceny miejsc w koronach	Zwyczajne	Popularne	Pół ceny
Loża parterowa	14·70	9·45	7·35
Loża I piętra	14·70	9·45	7 32
Loża II piętra	10·50	6·30	5·25
Miejsce w loży zbior. II piętra . .	3·15	2·10	1·57
Fotel w pierwszych 5 rzędach . . .	4·20	2·73	2·10
Krzesło pierwszorzędne w 4 następnych rzędach	3·15	2·10	1·57
Krzesło drugorzędne w 5 ostatnich rzędach . . . . ,	2·10	1·36	1·05
Krzesło na parterze	1·26	—·80	—·60
Na balkonie I piętra:			
W pierwszym rzędzie	4·20	3·15	2·10
W następnych rzędach	3·15	2·10	1·57
Na balkonie II piętra:			
W pierwszym rzędzie	3·15	2·10	1·57
W następnych rzędach	2·10	1 36	1·05
Galerya:			
W pierwszym rzędzie	1·05	— 60	—·50
W następnych rzędach:			
C—D	—·80	— 50	—·40
B—E	—·60	—·40	—·30
A - F	—·40	—·20	—·20

Teatr ludowy w Krakowie.

(od 1/5 do 1/10 w Parku Krakowskim)

Dyr. Edmund Rygier. Sekretarz Wład. Bienin.

CENY MIEJSC (zwyczajne) wraz z 10% podatkiem miejskim na ubogich: Loża (4 osoby) 11 kor., Fotele od 1—5 rzędu 2·20 kor.; Krzesła od 6—15 rzędu po 1·50 kor.; Reszta po 1 kor.; Parter stojący po 50 hal.; studencki po 30 hal.

CENY ZNIŻONE: Loża 6·60 kor. Fotele od 1—5 po 2·20 hal. Reszta po 1 kor. Parter zwykły 40 hal. Parter studencki 20 hal.

Taryfa opłaty listów i telegramów.

Za listy w miejscu doręczone - - -	do 20 gr.	10	hal.
W Austryi i do Niemiec - - - - - -	do 20 gr.	10	„
Do Serbii - - - - - - - - - - - - -	do 15 gr.	10	„
Do wszystkich innych państw europejsk.	do 20 gr.	25	„
Karty korespondencyjne w Austryi, do Niemiec i w Krakowie - - - - - - - - - -		5	„
Do Serbii - - - - - - - - - - - - - - - - -		10	„
Do wszystkich inych państw europejskich - - -		10	„
Do Ameryki - - - - - - - - - - - - - - - -		25	„
Należytość za rekomandowanie oprócz zwykłej opłaty do wszystkich państw - - -		25	„
Należytość za list **ekspress** obok zwykłej opłaty		30	„

Za telegramy do Austryi, Węgier, Bośni, Hercegowiny i do Niemiec (najmniej 60 hal.) za każde słowo 6 hal.
Do Rosyi europejskiej taksa 60 hal. i za każde słowo 24 hal.
Do Rumunii taksa 60 hal. i za każde słowo 8 hal.
Do Serbii i Szwajcaryi taksa 60 hal. i za każde słowo 8 hal.

Do Włoch	taksa	60	hal.	i za	każde	słowo - - -	16	hal.
Do Francyi	„	60	„	„	„	„ - - -	16	„
Do Anglii	„	60	„	„	„	„ - - -	26	„
Do Belgii	„	60	„	„	„	„ - - -	22	„
Do Bułgaryi	„	60	„	„	„	„ - - -	16	„

Jeżeli telegram oddany zostaje w biurze telegraficznem kolejowem w miejscu, gdzie jest c. k. urząd telegraficzny, każde słowo kosztuje o 2 hal. więcej.

Porównanie miar i wag.

1. **Miary długości:** 1 metr — 0·527 sążni wiedeńskich. 1 metr — 1·286 łokci. — 1 sążeń wiedeński — 1·894 metrów. 1 stopa — 316 mm. 1 cal — 2·63 cm. 1 linia — $2\frac{1}{5}$ mm. 1 łokieć — 0·77 m. 1 krok. — 0·75 m.

2. **Miary drogi:** 1 austr. mila — 7·58 km. 1 duńska mila — 7·54 km. 1 mila niemiecka — 7·50 km. 1 angielska mila (1760 jardów) — 1·61 km. 1 franc. lieue — 5·55 km. 1 wiorsta (ros.) — 1·7 km. 1 mila morska — 1·85 km. 1 węzeł — 15·5 m. 1 mila geograficzna — 7·42 km.

3. **Miary ciał:** 1 metr kubiczny — 0·146 sążni kubicznych albo 31·666 stóp kubicznych, 1 stopa kubiczna — 0·01 m^3 1 sążeń drzewa — 108 stóp kubicznych — 3·40 m^3.

4. **Miary pojemności:** 1 hektolitr — 1·671 wiader, 1 wiadro — 0·565 hektolitrów.

5. **Waga:** 1 gram — 0·228 kwintalów. 1 dekagram — 0·571 łutów. 1 kilogram 1·785 funtów — 2 funty cłowe, 1 centnar metryczny — 2 centnary cłowe — 100 kg., 1 centn. wiedeński — 56 kg., 1 łut — 1·750 kg., 1 gram (waga apteczna) — 0·072 gram., 1 skrupuł — 1·46 kg., 1 drachma — 4·37 g., 1 uncya — 35 g., 1 funt aptek. — 42 dkg.

Waga monet: 1 moneta dwudziestohalerzowa — 4 gramy, 20 sztuk monet jednokoronowych — 100 gramów, 21 sztuk monet jednoguldenowych — 250 gramów.

Miary metryczne zaprowadzone są: w Belgii, Niemczech, Francyi, Grecyi, Włoszech, Niederlandach, Austro-Węgrzech, Portugalii, Romunii, Hiszpanii i Turcyi.

Porównanie monet obcych krajów z monetą austro-węgierską.

	Kor.
Ameryka, (Stan. Zjed.) 1 dolar à 100 cent	4·95
(Półn. Ameryka) 1 piaster à 8 reales . .	5·11
Anglia, 1 funt szterling à 20 szylingów .	24·—
gwinea — 21 szyl, 1 szyl. à 12 pensów	1·17
Australia, 1 funt szterling à 20 szyling. .	24·—
Bułgarya, 1 Lewa (Fr.) à 100 Stotinki w zł.	1·—
w srebrze	—·93
Brazylia, 1 Milreis (Peso) w zł. à 1000 Reis	2·81
Dania, 1 Korona à 100 Oere	1·33
Francya, 1 Franc à 100 Centimes . . .	0·96
Grecya, 1 Drachma à 100 Lepta . . .	—·87
Holandya, (patrz Niderlandy)	
Hiszpania, 1 peseta à 100 centimos . .	—·96
1 duros à 20 reales	5·40
Niemcy, 1 marka à 100 fenigów . . .	1·17
Niderlandy, 1 Gulden à 100 Cts. . . .	1·98
Norwegia, 1 Korona à 100 Oere . . .	1·35
Portugalia, (Conto de Reis à 1000 Milreis)	
Milreis à 1000 Reis	5·33
Rumunia, 1 Lei à 100 Bani	—·96
Rosya, 1 rubel papierowy à 100 kop. .	2·50
1 rubel w złocie	2·77
półimperyał	19·04
Szwecya, 1 Korona a 100 Oere . . .	1·35
Szwajcarya, 1 Franc	—·96
Serbia, 1 dinar à 100 para	—·96
Turcya, 1 piaster à 40 para	—·22
Włochy, 1 lira à 100 centisimi	—·96

Książki powieściowe.

(Wszystkie niżej podane książki powieściowe są pod względem moralnem wzorowe i mogą być czytane z pożytkiem także i przez młodzież.)

Cesarz Domicyan i Grabarze w Katakumbach 160 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Jestto opowiadanie historyczne z czasów prześladowania chrześcijan za cesarza rzymskiego Domicyana, bardzo zajmujące i do łez wzruszające.

Milioner i śmieciarz. Powieść ze stosunków angielskich. 168 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal. z przesyłką 60 hal.

Tytuły rozdziałów tej powieści są następujące: 1. Śmieciarz. 2. Depozyt. 3. Tajemnica. 4. W Kloakach. 5. W Towerze. 6. W jaskini mordercy. 7. Na grobach. 8. Bil ostrzega Robertsona. 9. Kradzież przychodzi do skutku. 10. Bill zmusza kramarz do ucieczki. 11. Robertson odbiera swoje skarby. 2. Kara za zbrdnię. 13. Zakończenie.

Tryumf wiary, obrazki z życia plantatorów amerykańskich. 151 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Tytuły rozdziałów: 1. Rodzina Leslie. 2. Rozbitki. 3. Obca pani. 4. List. 5. Dziwne zdarzenie. 6. Bezbożnik. 7. Przyjazd. 8. Ojciec Borgiasz. 9. Przesądy. 10. Pamiętna godzina 11. Niespodzianka. 12. Odmowna odpowiedź. 13. Powołanie, 14. Pojedynek. 15. Wyjazd. 16. Ślub. 17 Siostra Gertruda. 18. Engelbert i Irena.

Odzyskana córka, powieść. 189 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Powieść nadzwyczajnie ciekawa, pełna przygód osobliwych na morzach i lądach i opisów zajmujących.

Sześć beczek złota, powieść, 180 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 70 hal.

Tytuły rozdziałów: Wyprawa w świat daleki. — Okręt wśród dzikich. — Europejczycy a dzicy. — Układ z krajowcami. — Zdrada. — Bitwa. Tryumf dzikich. — Pomoc niespodziewana. — Dzielenie łupu. — Życie wśród dzikich. — Sześć beczek złota. — Ukrycie skarbu. — Ukaranie morderców. — Wyprawa po złoto. — Ucieczka z okrętu. — Przygoda na morzu. — Ucieczka z wyspy. — Skarb odszukany. — Śmierć Wardęgi. — Zemsta dojrzewa. — Kara Boża. — Okradziony złodziej. — Ciężka kara.

O życie i wolność, powieść z ostatniej wojny Burów z Anglikami. 144 strony, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

W świeżej pamięci wszystkich jest jeszcze długa a krwawa wojna. Powieść tę, bardzo zajmująco napisaną, każdy z zajęciem przeczyta.

Syn pijaka, powieść 134 strony, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Tytuły rozdziałów: Miłosierdzie i brak litości. — Opowiadanie matki. — Pojednanie przy łożu śmiertelnem. — Gwałtowne włamanie się. — Napiętnowany. — W dziesięć lat później. — Niespodziewane odwiedziny. — Grom z pogodnego nieba. — Nierówna wdzięczność.

Szatański posiew, powieść podług prawdziwego zdarzenia, nadzwyczajnie ciekawa, 180 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Swięty Kazimierz, królewicz. Obrazek historyczny, przedstawiony na tle ówczesnych stosunków społeczno-politycznych przez Ludwika z Łukaszewic. 160 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Polecamy gorąco tę książeczkę. Krótki a przezacny żywot św. Królewicza jest w niej opisany bardzo zajmująco. Któżby nie pragnął poznać, jakiemi cnotami odznaczał się św. Kazimierz od dzieciństwa aż do zgonu! Naród polski ma obowiązek czcić w pierwszym rzędzie świetego Rodaka, który przed tronem Bożym oręduje za nami.

Powieści o zbójcach, opryszkach i hajdamakach zebrał i spisał Józef Chociszewski. 184 strony, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Znany pisarz ludowy Józef Chociszewski zebrał w tej książeczce bardzo ciekawe powieści i podania o zbójcach, które każdy z zajęciem odczyta.

Obłąkany ojciec czyli Poświęcenie matki i żony. Powieść, 156 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Pan Jezus na krzyżu w kościele Panny Maryi w Gdańsku i Krzyż żyda. Dwie powieści dla ludu. 210 stron, 5 obrazków. Cena 50 hal., z przesyłką 60 hal.

Adres do zamówień:

„Prawda“ w Krakowie, ul. Stolarska l. 6.

Spis rzeczy.

